

BENEFICIS, PER A QUI?

Els paradisos fiscals com a principal amenaça per a una fiscalitat justa

Actualment, en societats de tot el món la desigualtat està assolint límits intolerables, reduint les oportunitats vitals de milers de milions de persones. Mentrestant, els paradisos fiscals continuen sent forats negres pels quals es perd una gran part de recursos que permetrien revertir aquesta situació. Cal prendre mesures urgents per lluitar contra els paradisos fiscals i les pràctiques d'evasió i elusió fiscal. Els líders mundials i els governs de tot el món han de d'actuar de forma contundent per tallar un problema que continua creixent i amenaçant els esforços per conformar societats democràtiques i justes.

RESUM

"Hi ha prou diners al món per acabar amb la fam d'una vegada per totes."

Gerd Müller, ministre alemany per al Desenvolupament i la Cooperació Econòmica, 2016¹

L'economia dels paradisos fiscals creix al doble de velocitat que l'economia productiva mundial. En els últims anys, la inversió cap a paradisos fiscals s'ha multiplicat per quatre i més de la meitat del comerç mundial passa per aquests territoris.

A les Illes Verges Britàniques hi ha més de 830.000 societats *offshore* registrades, unes 5.500 per habitant.² El 2015, la inversió mundial que es va dirigir a les Illes Caiman va ser gairebé tres vegades superior a la que va rebre la Xina i set vegades la del Brasil³. Si ho mesuréssim en termes d'inversió per càpita, les Illes Caiman són una destinació 63.000 vegades més gran que la Xina i 24.000 vegades més gran que el Brasil.

Amb les dades disponibles, al 2015 la inversió espanyola cap a paradisos fiscals sembla haver-se contret gairebé un 40%, després d'un pic rècord l'any anterior, on es va detectar un increment d'un 2.000%. Això pot semblar un símptoma positiu de contracció del pes de l'economia *offshore* per a Espanya, i un retorn a una major economia real i productiva. Però les dades fredes amaguen una altra realitat: una legislació fiscal que encara protegeix els interessos de les grans corporacions davant de les necessitats de la majoria.

En un moment en què la desigualtat està creixent a tot el món, amb 62 persones que acumulen la mateixa riquesa que la meitat de la població, 3.600 milions de persones, els capitals de grans fortunes i els beneficis de grans empreses que es desvien cap a paradisos fiscals causen greus fallides en les recaptacions tributàries de països de tot el món.

Davant d'aquesta realitat, des d'Oxfam Intermón ens semblava rellevant poder determinar la presència d'empreses espanyoles en paradisos fiscals i quin és l'enfocament amb què aborden els aspectes fiscals de la seva activitat. Per a això, hem analitzat aquesta informació per a les empreses incloses a l'IBEX-35, com a mostra representativa de les grans empreses espanyoles, i hem arribat a les conclusions següents:

- Totes les empreses de l'IBEX35 mantenen filials a paradisos fiscals.
- El nombre total de filials arriba a 891, un 10% més que al 2013, i destaca el Banco Santander, amb 235, i ACS, amb 113.
- El paradís fiscal més utilitzat per les empreses de l'IBEX35 és Delaware, on hi ha 417 filials, un 47% del total.

En contrast amb aquest increment de la presència en paradisos fiscals, les empreses han portat a terme certs avenços en matèria de transparència fiscal en els últims anys, alguns de caràcter voluntari i altres provocats per requeriments legals, tot i que encara molt lluny de representar una rendició de comptes efectiva, producte d'un compromís amb la responsabilitat fiscal.

Atès que, a partir de 2014, els bancs presenten informació desglossada per país de la seva activitat econòmica i pagament d'impostos, hem analitzat aquesta informació per als dos bancs majors, Banco Santander i BBVA, i hem arribat a la conclusió que les dues entitats trien ubicar en paradisos fiscals aquelles activitats que els generen una major rendibilitat.

Davant aquestes realitats, des d'Oxfam Intermón proposem sistematitzar un enfocament de responsabilitat fiscal per incorporar a l'interior de les empreses, de manera que es tinguin en compte els impactes que produeixen les decisions fiscals dels grups empresarials.

Finalment, i ja enfocant cap a possibles mesures que es poden posar en marxa en l'àmbit polític, vam presentar la iniciativa Zones Lliures de Paradisos Fiscals, que propugna intentar excloure de la contractació pública de qualsevol nivell de l'Administració empreses vinculades a paradisos fiscals. En aquest sentit, analitzem l'exposició que tenen els dos principals ajuntaments espanyols, el de Madrid i el de Barcelona, a empreses contractistes amb presència en paradisos fiscals, i els resultats als quals arribem són els següents:

- Entre 2010 i 2013, el 45,5% dels principals contractistes de l'Ajuntament de Madrid tenien filials a paradisos fiscals.
- Entre 2012 i 2015, el 22,3% dels principals contractistes de l'Ajuntament de Barcelona mantenien filials a paradisos fiscals.

La majoria de partits polítics a Espanya ja han començat a adonar-se del greu impacte dels paradisos fiscals, i en els programes electorals han anat incloent diferents mesures per intentar limitar-ne l'existència. En el curt període parlamentari de 2016, han aprovat una proposició no de llei en què s'insta el proper Govern que posi en marxa mesures de lluita contra els paradisos fiscals, com l'elaboració d'una definició exigent de quins territoris es consideren com a tals i l'establiment d'una bateria de mesures sancionadores.

RESUM DE LES RECOMANACIONS

Oxfam Intermón proposa al Govern i al Parlament que impulsin de forma urgent una llei contra l'evasió fiscal que inclogui la posada en marxa d'una ambiciosa bateria de mesures de lluita contra l'evasió i l'elusió fiscal que garanteixin el finançament de polítiques socials en sanitat, educació, protecció social i cooperació. Aquesta llei ha de impulsar-se com una de les prioritats del Govern.

Per tant, proposem dues mesures de caràcter urgent:

- **Una llei contra l'evasió fiscal a Espanya**, amb l'objectiu de reduir a la meitat els nivells d'evasió i elusió fiscal en el termini de cinc anys, que inclogui, entre altres aspectes:
 - **Revisió de la definició de paradisos fiscals**
 - **Contractació pública lliure de paradisos fiscals**
 - **Transparència i rendició de comptes garantides**
- **Una reforma del sistema fiscal internacional** que sigui justa i permeti reequilibrar els interessos fiscals en benefici també dels països en desenvolupament, dins d'un marc institucional que prevegi la participació de tots els països en condicions d'igualtat, tant en el procés deliberatiu com en la presa de decisions.

INTRODUCCIÓ

"La desigualtat es deu en gran part a l'elusió fiscal i als paradisos fiscals. Això no només afecta l'equitat tributària, sinó també el creixement econòmic ... Possiblement no us agradi sentir això, mantenir milers de milions en paradisos fiscals serà bo per als vostres accionistes, però suposa un robatori als vostres països d'origen. Així que porteu-los de tornada, invertiu-los en les comunitats on viviu ."

Joe Biden, vicepresident dels Estats Units d'Amèrica, 2016⁴

Els impostos són el preu que paguem per la civilització⁵, la via per finançar les polítiques socials que contribueixen de manera crucial a reduir la desigualtat, a garantir la igualtat d'oportunitats i a promoure la cohesió social. La fugida de recursos cap a paradisos fiscals trenca aquest compromís. Suposa una profunda esquerda en aquest model, i el reflex d'una societat que aprofundeix la bretxa de la desigualtat i la precarietat social.

El paper dels paradisos fiscals en la generació de la desigualtat

La desigualtat extrema s'ha convertit en un dels principals problemes d'aquest segle i afecta, d'una manera o altra, tots els països en particular, i el món en el seu conjunt. L'1% més ric de la població mundial posseeix ja més riquesa que el 99% restant de les persones.⁶ Aquesta crisi de desigualtat extrema és causa i conseqüència d'un sistema econòmic i polític disfuncional que facilita aquesta concentració i afavoreix uns pocs per sobre de les necessitats i, en moltes ocasions, de les voluntats de la majoria. Aquest cercle viciós defineix un model de societat en el qual els beneficis i les oportunitats es traslladen de manera desproporcionada cap als més poderosos.

Aquesta deriva social ha vingut acompanyada d'un ús i abús creixent dels paradisos fiscals. Durant els últims 15 anys, la inversió mundial cap a aquest tipus de jurisdiccions s'ha multiplicat per quatre, ha crescut el doble de ràpid que l'economia mundial. El creixement d'aquesta "economia *offshore*", fonamentada en un entramat de paradisos fiscals que acaben distorsionant i alterant el funcionament de l'economia global, suposa un desviament de recursos imprescindible per garantir l'estat de benestar. Les extremes facilitats amb què compta actualment el capital per moure's lliurement d'una jurisdicció a una altra, moltes vegades a cop d'un simple clic o "artificialment legalitzades" a través de transaccions entre filials d'un mateix grup empresarial, converteixen els paradisos fiscals en la destinació preferida de grans empreses i grans fortunes que busquen pagar menys. Oportunitats només a l'abast d'uns pocs, aquells amb recursos suficients per accedir a aquest tipus de serveis i amb molt a guanyar.

Acabar amb aquest complex entramat de paradisos fiscals és vital per posar límit a aquesta desigualtat extrema. Però la realitat és que el seu creixement desbordat és el resultat de la inacció política. Així, s'ha anat teixint una "economia *offshore*" que s'allunya cada vegada més de l'economia tangible i real, i que amb el seu secretisme distorsiona la generació d'ocupació, la reinversió en coneixement i innovació, i la creació de capacitats.

Com més creix aquest tipus d'economia, més s'afebleix la progressivitat del sistema fiscal. Aquest model acaba generant greus tensions pressupostàries en les arques públiques, facilita que beneficis i rendes escapin a les hisendes públiques, limita la capacitat d'invertir en polítiques socials -les temudes retallades- o desplaça de manera injusta el pes i factura del finançament d'aquestes mateixes polítiques cap a aquelles persones amb menys recursos.

Però l'impacte va molt més enllà de la pèrdua de recaptació. La pervivència dels paradisos fiscals està generant tot un model econòmic on primen la competència deslleial i l'opacitat, amb importants conseqüències distributives i en termes d'eficiència. Sota una aparent façana de saludable competència per atreure capital i inversió, s'amaga una carrera sense sentit per oferir generoses condicions i privilegis fiscals que els atreguin. El sistema fiscal internacional actual continua tolerant impunement l'existència d'aquestes greus disfuncions entre legislacions nacionals de les quals abusen grans empreses i grans fortunes.

En conjunt, la societat percep que només uns pocs poden accedir a aquesta sèrie de facilitats i oportunitats que els permet abaratir o disminuir la seva factura fiscal, fet que acaba debilitant el contracte social. Aquesta manca de confiança esquartera els fonaments democràtics i no fa més que legitimar, encara més, comportaments oportunistes que acaben afectant, especialment, els més pobres.

Espanya no és aliena a aquest patró. Al nostre país, se segueix recaptant poc i malament. Poc, perquè els ingressos tributaris encara continuen estant per sota de la mitjana europea i en nivells encara molt allunyats dels assolits abans de la crisi. I malament, perquè no es recapta més de qui més té. La pressió fiscal continua recaient molt desproporcionadament sobre el consum i el treball, mentre la riquesa queda pràcticament desfiscalitzada i la contribució empresarial s'ha desplomat. La recaptació per l'impost de societats (IS) el 2015 és pràcticament la meitat que abans de la crisi, mentre que els altres impostos (que recauen essencialment sobre les famílies) han recuperat la seva capacitat recaptatòria prèvia a la crisi. La presència creixent de filials d'empreses espanyoles en paradisos fiscals hi juga a favor.

A la societat espanyola, la crisi li resulta cara i injusta. Mentre la despesa pública en salut i educació s'ha vist sensiblement reduïda, cada espanyol ha de pagar entre 800 i 1.000 euros a l'any en impostos pel cost del frau fiscal⁷. La crisi ens ha deixat més empobrits i més desiguals⁸, també en termes fiscals.

Igual com passa en altres regions del món, a Espanya la convivència de la crisi amb aquestes pràctiques fiscals genera una immensa frustració social. Mentre es retallen drets o s'exigeix major esforç als que menys tenen, els governs no han estat capaços de frenar les fuites injustes i deslleials de recursos. Les contínues filtracions a mitjans mostrant aquestes pràctiques estan provocant encesos discursos d'alguns governs, líders polítics i organismes internacionals, però poques solucions pràctiques encara.

Per mostrar quin és l'impacte d'aquestes pràctiques en la societat espanyola, on es troben les debilitats del sistema actual, hem analitzat el comportament fiscal de les principals empreses espanyoles que figuren a l'IBEX-35 basat en la informació pública que aquestes aporten. Malgrat els tímids avenços normatius, la informació facilitada per les empreses sobre el seu compromís i pràctiques fiscals és encara insuficient i l'economia *offshore* continua avançant.

El nostre objectiu amb aquest informe és aportar elements que contribueixin a construir sistemes fiscals més justos, tant a Espanya com en el marc internacional, a més de proposar un full de ruta perquè des del món local s'avanci

cap a una major responsabilitat fiscal. Amb les noves eleccions i un nou Govern i Parlament, sorgeix una nova oportunitat de prioritzar el final dels paradisos fiscals.

Paraguai, la injustícia fiscal té rostre humà

Josefina Ruiz Díaz Baeza té 34 anys d'edat i viu a la comunitat Primavera Real, districte de Guayaibí, departament de San Pedro, al nord de Paraguai. Llicenciada en ciències socials, és productora camperola i dirigent de l'Organización de Mujeres Campesinas y Indígenas (Conamuri).

Des de fa un any, la comunitat Primavera Real no compta amb transport públic. "Si una persona vol sortir de la comunitat ha de comptar amb un vehicle o contractar un particular, no té opció. Això fa que el cost sigui excessiu i ens manté aïllats", afirma Josefina.

"Si s'invertissin els nostres impostos com correspon, la comunitat creixeria i la gent viuria millor", diu Josefina. "Avui dia, molts nens i nenes no van a estudiar perquè no tenim una escola a l'àrea", afegeix. "Crec que no hem de tenir por de denunciar irregularitats fiscals i demanar comptes clars per la utilització dels nostres impostos", conclou.

1 PARADISOS FISCALS, UNA ECONOMIA IRREAL

"Hi ha una raó perquè els governs no hagin impulsat aquesta agenda (sobre paradisos fiscals). Bàsicament es deu al fet que vivien en la il·lusió que no hi havia necessitat d'actuar".

Thomas Piketty, abril 2016⁹

L'economia *offshore* ha crescut al doble de velocitat que l'economia mundial.¹⁰ Davant els ulls perplexos de la societat, el pes dels paradisos fiscals, aquests "paradisos" opacs i agressius, no han deixat d'augmentar el seu negoci i en els últims 15 anys atreuen ja quatre vegades més inversió. Més de la meitat del comerç mundial passa per un paradís fiscal.

Gràfic 1. Inversió mundial cap a paradisos fiscals, 2002-2014

Font: base de dades d'inversió en cartera CPIS - FMI

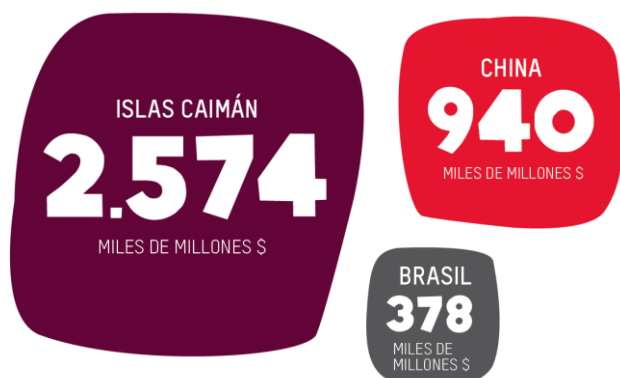
La premsa internacional s'ha fet constantment ressò dels casos de grans i conegudes empreses que han aconseguit amb artificis comptables pagar entre poc i res allà on desenvolupaven la seva activitat. Google, Apple, Starbucks, McDonalds, Fiat o Ikea, entre d'altres, han omplert titulars. El xoc polític davant els escàndols massius desvetllats pel Consorci Independent de Periodistes d'Investigació (ICIJ, per les sigles en anglès) també ha agitat el panorama polític i mediàtic: Offshore Leaks, Swissleaks, Luxleaks i ara, els més recents Papers de Panamà.¹¹

Milions de documents han vist la llum. La dimensió i escala del problema ja no deixa cap dubte, és un problema sistèmic, emparat en una indústria organitzada d'intermediaris, bancs i despatxos d'advocats, en alguns casos amb la

connivència dels governs, en tot cas, amb una clara manca de voluntat de posar-hi límit.

Però el negoci està en l'artifici. A les Illes Verges Britàniques hi ha més de 830.000 societats *offshore* registrades, unes 5.500 per habitant.¹² El 2015, la inversió mundial que es va dirigir a les Illes Caiman va ser gairebé tres vegades superior a la que va rebre la Xina i set vegades la del Brasil.¹³ Un petit conjunt d'illes del Carib, un dels territoris d'ultramar britànics que té amb prou feines 69.000 habitants i 260 quilòmetres quadrats, davant de colossos comercials com la Xina, la segona economia mundial ja, o el Brasil, amb 200 milions d'habitants i 8,5 milions de km².

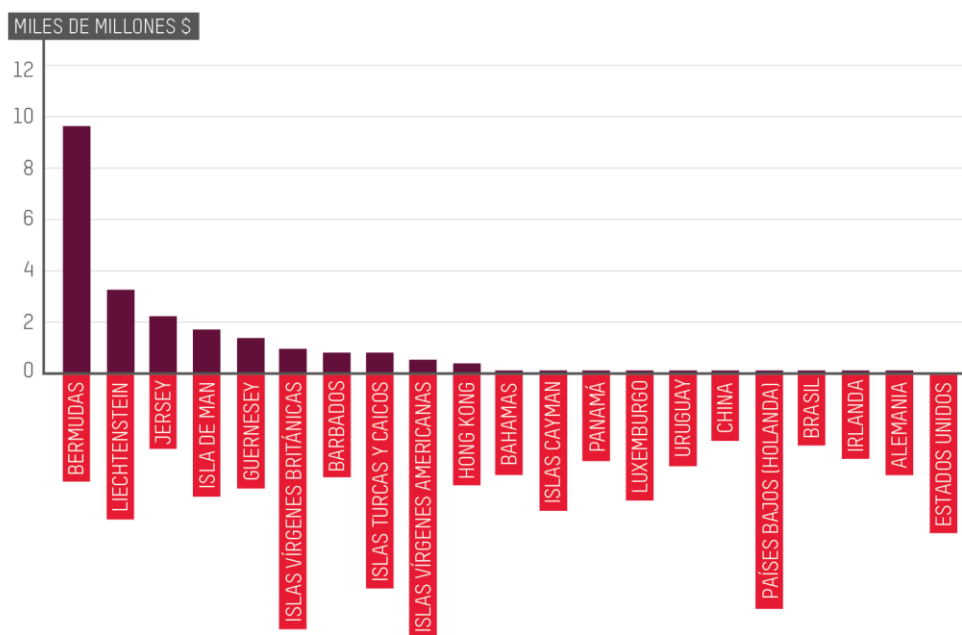
Gràfic 2. Comparativa inversió mundial per destí, primer semestre 2015

Font: base de dades d'inversió en cartera CPIS - FMI

Si ho mesuréssim en termes d'inversió per càpita, les Illes Caiman són una destinació 63.000 vegades més gran que la Xina i 24.000 vegades més gran que el Brasil. Aquestes dades reflecteixen que la realitat dista molt del que es podria esperar d'acord amb els incentius econòmics.¹⁴ Res a veure amb la realitat dels negocis.

Gràfic 3. Inversió mundial per càpita, 2014

Font: base de dades d'inversió en cartera CPIS - FMI i Indicadors de desenvolupament mundial del Banc Mundial

Per què hi ha paradisos fiscals?

No és possible que aquesta economia *offshore* s'hagi desenvolupat davant la ignorància de governs, institucions internacionals o el món empresarial. Mossack Fonseca, l'empresa en l'epicentre de l'escàndol dels Papers de Panamà, va arribar a crear més de 13.000 companyies en paradisos fiscals a l'any, fet que suposa una societat cada 10 minuts.¹⁵

Lavors, per què hi ha paradisos fiscals si són una amenaça davant de la construcció de societats més justes? Els economistes reclamen que no hi ha una raó econòmica que pugui explicar l'existència dels paradisos fiscals.

Però, si no en podem justificar l'existència, sí que podem explicar per a què serveixen:

- Faciliten l'ocultació de capitals que no queden gravats en el seu lloc d'origen.
- Són una via per amagar entramats d'activitats criminals o delictives.
- Permeten a grans empreses desviar artificialment beneficis utilitzant els buits legislatius, les esquerdes i incoherències en els sistemes fiscals internacionals i treure profit detractaments privilegiats de determinades rendes (per exemple, als rendiments generats per la propietat intel·lectual i altres intangibles).

Paradisos fiscals, la (eterna) indefinició

No obstant això, ningú sembla posar-se d'acord sobre què és un paradís fiscal. El 1998, l'OCDE va establir una sèrie de criteris que anaven des de la baixa o nul·la tributació, a la falta de transparència, les pràctiques perjudicials per a altres països i un insuficient nivell d'intercanvi d'informació fiscal amb altres administracions tributàries.¹⁶ Sota aquests principis, països com Luxemburg, Panamà o Suïssa haurien encapçalat seu rànquing, a més de sospitosos habituals com les Illes Caiman.

Però, de la definició a l'aplicació, sembla haver-hi una gran bretxa, perquè la llista de l'OCDE actual està buida del tot. Pel camí, es van deixar d'aplicar aquests criteris en conjunt i es va assumir que l'aspecte dominant era la voluntat d'intercanviar informació fiscal amb altres administracions tributàries. No obstant això, els Papers de Panamà han posat en evidència que molts països van adoptar aquest compromís, sense arribar a complir-lo en la pràctica.

Així, va perdre força la capacitat de generar un consens internacional, mentre perviuen tantes definicions com països.

UNA DEFINICIÓ DE PARADÍS

Davant d'aquesta indefinició, les organitzacions socials proposen una definició més integral i objectiva. L'opacitat és un criteri important, però no l'únic. Els paradisos fiscals són territoris que intencionadament han adoptat un marc legal que compta amb les característiques següents:

- **Baixa o nul·la tributació**
- **Avantatges fiscals per als no-residents, sense necessitat de justificar una activitat econòmica substancial i real**
- **Falta de cooperació amb altres administracions tributàries**
- **Opacitat:** Marcs legals que permeten la no-identificació de les entitats registrades ni dels seus titulars o propietaris dels actius

Font: Elaboració pròpia en base a Oxfam i altres ONG com Tax Justice Network o Eurodad. Vegeu annex 3.

Espanya, sense novetat al paradís

La definició de paradisos fiscals a Espanya es regeix pel Reial decret 1080/1991, que aportava una llista inicial dels territoris considerats paradisos fiscals per la legislació espanyola, basada principalment en el principi d'opacitat i l'intercanvi d'informació. En aquesta llista constaven 48 territoris, on brillaven per la seva absència jurisdiccions com Suïssa, que molta gent i moltes organitzacions identifiquen com a paradís fiscal, a més de moltes altres.

Una modificació posterior, de 2003, va determinar que es deixava de considerar com a paradisos fiscals aquells territoris que signessin amb Espanya acords d'intercanvi d'informació i, per això, la llista s'ha anat reduint fins a quedar-se actualment en 33. Entre les 15 jurisdiccions que han sortit, trobem Panamà, Andorra, Bahames, Bermudes o Hong Kong (alguns d'ells entre els més freqüentment utilitzats per intermediaris per a la creació de societats *offshore*, tal com han revelat els Papers de Panamà).

L'Administració espanyola planteja que aquest criteri serà revisat al comprovar que l'intercanvi d'informació fiscal entre les diferents administracions ha estat efectiu, tot i que no sembla que fins al moment hagi reconsiderat cap conveni, ni forçat el retorn de cap país a la llista oficial.

Amb les dades disponibles, al 2015, la inversió espanyola cap a paradisos fiscals sembla haver-se contret gairebé un 40%, després d'un pic rècord l'any anterior, on es va detectar un increment d'un 2.000%. Aquesta dada pot semblar un símptoma positiu de contracció del pes de l'economia *offshore* per a Espanya, i un retorn a una major economia real i productiva. Però les dades fredes amaguen una altra realitat, una legislació fiscal que encara protegeix els interessos de les grans corporacions davant de les necessitats de la majoria.

Espanya també es comporta com un paradís fiscal per a la inversió estrangera gràcies a la figura de les entitats de tinença de valors estrangers (ETVE). Es tracta d'un tipus de societat holding ideada per "competir" amb figures similars en altres països (com Holanda) i dissenyada per atreure inversió estrangera. El seu atractiu radica que no paguen impostos ni pels dividends, ni pels guanys de capital procedents de les seves filials a l'estranger. Com el mateix Ministeri d'Economia i Competitivitat (MINECO) reconeix, no es tracta d'inversió productiva ni que contribueixi a la generació d'ocupació directa. El mateix

Institut de Comerç Exterior (ICEX), depenent del MINECO, ha estat promociónant les ETVE activament¹⁷ per captar aquesta inversió estrangera que gairebé no impacta en la nostra societat.

No obstant això, en aquest últim any la inversió que es capta a través d'aquests instruments es troba en franca davallada. Al 2010, gairebé la meitat de la inversió que va entrar al nostre país va ser a través d'ETVE, al 2013 va baixar al 20% i al 2015 va ser només del 6%.¹⁸

El que aparentment sembla una bona notícia, la cada vegada menys inversió no productiva que entra al nostre país a través d'instruments de minimització fiscal, es veu que és fals amb una anàlisi més detallada. Les ETVE "han perdut atractiu"¹⁹ a partir que al 2014 es va incloure una exempció en el règim general de tots els dividends i plusvàlues que els grups empresarials repatriïn des de l'estranger.²⁰ Tot i que aquesta mesura compta amb una sèrie de limitacions, representa un nou forat de recaptació per a les arques públiques i suposa un nou exemple de com es legisla en matèria fiscal a favor de les grans empreses i en detriment de tota la resta de la població.

Això ajuda a entendre per què al 2015 s'ha produït una repatriació considerable d'inversió, augmentant en un 27,4% els fluxos cap a Espanya des de paradisos fiscals, en relació amb el 2014.

I també, si rastregem el país d'origen últim de la inversió, la que entra al nostre país procedeix en darrer terme d'Espanya en un 14,5%²¹, i es multiplica per quatre en un any.²²

La seqüència és la següent: una empresa espanyola envia de viatge els seus dividends i plusvàlues a un paradís fiscal camuflat com a inversió. Al paradís fiscal aquestes quantitats es declaren, però no s'hi paguen impostos, per això és un paradís fiscal. Finalment, es tornen una altra vegada a Espanya, on gràcies a la nova exempció, entren netes com una patena, és a dir, prenen el camí de retorn sense que s'hagi de tributar per elles. Vacances d'anada i tornada de beneficis empresarials a costa d'inversions socials necessàries per a moltes persones en situacions de necessitat a casa nostra.

2 RESPONSABILITAT FISCAL A L'IBEX-35

"Cal fer més paperassa per obtenir el carnet de conduir que per obrir una societat a Delaware."

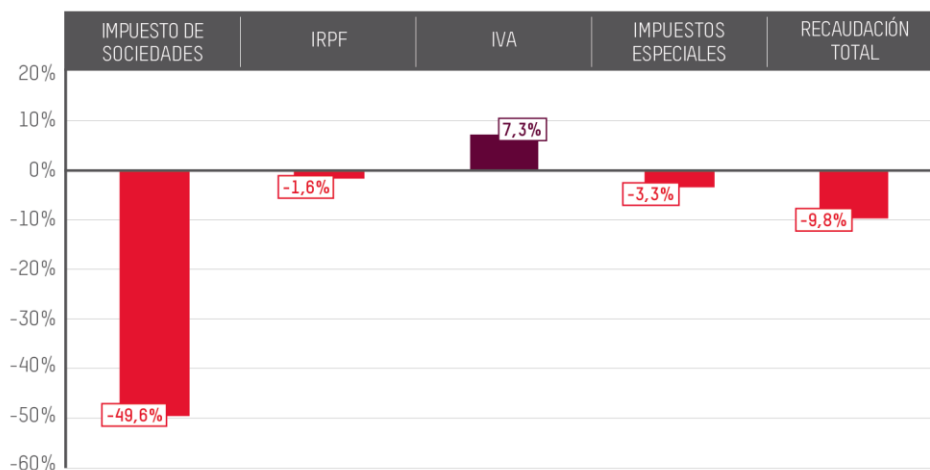
Senator Carl Levin, 2012²³

Al nostre país, es continua recaptant poc i malament. Poc, perquè els ingressos tributaris encara continuen estant gairebé vuit punts²⁴ per sota de la mitjana europea i vam recaptar un 9,8% menys que abans de la crisi. I malament, perquè no es recapta més de qui més té. La pressió fiscal continua recaient molt desproporcionadament sobre el consum i el treball, mentre que la riquesa queda pràcticament desfiscalitzada i la contribució empresarial s'ha desplomat. El 86% del total recaptat al 2015 recau sobre les aportacions de les famílies (a través de l'IRPF i l'IVA)²⁵, mentre les grans empreses amb prou feines aporten el 4% del total.²⁶

La recaptació per l'impost de societats (IS) al 2015 és pràcticament la meitat (un 49,6% menys) que al 2007, mentre que els altres impostos (que recauen essencialment sobre les famílies) han recuperat la seva capacitat recaptatòria prèvia a la crisi. Ni la caiguda de l'activitat econòmica (-3,7% en el període) ni el nivell de beneficis empresarials (-0,8%) acaben de justificar aquest enfonsament.²⁷

Aquesta caiguda en la recaptació de l'IS suposa 22.219.000 d'euros menys per a les arques públiques²⁸, Una pèrdua equivalent a 114 vegades el compromís que Espanya hauria de comprometre per respondre a la crisi de desplaçats a Síria, 194.300.000 d'euros al 2016. No obstant això, al 2015 no va arribar ni a comprometre's amb el 38% del que li corresponia.²⁹

Gràfic 4. Evolució de la recaptació tributària per tipus d'impost, 2007-2015

Font: Informes de recaptació tributària de l'Agència Tributària 2007-2014 i presentació de PGE 2016

A la ciutadania espanyola, la crisi li resulta cara i injusta. Entre 2009 i 2014, la despesa pública en salut s'ha reduït en 10.000 milions d'euros, arrossegant un

fort impacte en la provisió i qualitat de la sanitat pública espanyola amb el tancament de plantes hospitalàries, la reducció en la contractació i l'empitjorament de les llistes d'espera o de la ràtio de llits per persona. Mentre la despesa pública en salut per càpita s'ha reduït en 250 euros anualment durant aquest període, la ciutadania espanyola ha de pagar entre 800 i 1.000 euros a l'any en impostos pel cost del frau fiscal.³⁰

La gran majoria de la ciutadania ha hagut d'assumir una doble pressió a la vegada: un major esforç fiscal i una menor cobertura social de l'Estat. Des de 2007, els ciutadans espanyols destinen un 37,2%³¹ més a despesa en educació, un increment que s'intueix com a resultat de la política de retallades soferita, l'augment de les taxes universitàries o la retirada d'ajudes en material com llibres per als alumnes amb menys recursos.

La crisi ens ha deixat més empobrits i més desiguals³², també en termes fiscals.

Grans empreses i paradisos fiscals

És gairebé impossible trobar avui dia una sola multinacional que no tingui presència en paradisos fiscals³³ o l'estructura de rendibilitat no estigui articulada al voltant d'aquests. La planificació fiscal agressiva és un fi exercici de escrupolós respecte de les lleis en la lletra, però no en l'esperit. Oxfam calculava recentment que les 50 principals multinacionals nord-americanes emmagatzemen en paradisos fiscals 1,4 bilions de dòlars, més que el PIB d'Espanya.³⁴

No obstant això, una fiscalitat justa requereix una contribució justa de tots els seus actors econòmics, en funció de la seva capacitat econòmica real, ja siguin individus o empreses. És inevitable, per tant, acostar-nos al marc de la contribució fiscal de les grans empreses espanyoles, on es troba una borsa de pèrdues d'ingressos considerables. En particular, ens acostem a les pràctiques de l'IBEX-35, per la seva baixa contribució efectiva al total d'impostos. Per la seva grandària i activitat internacional (més del 60% de la seva facturació total), hi ha un major risc que adoptin esquemes de planificació fiscal agressiva, igual com han vingut fent grans transnacionals d'altres països.

2.1 TRANSPARÈNCIA FISCAL: QUÈ FAN LES EMPRESSES DE L'ÍBEX 35

Va quedant enrere la idea que les pràctiques fiscals de les grans empreses responen només a una missió principal: reduir al mínim la contribució fiscal de l'empresa, en el marc de la legalitat. Comença a calar en canvi el concepte més integrat de la responsabilitat fiscal, segurament fruit dels inevitables avenços en l'agenda legislativa global i europea, la pressió mediàtica i el clar risc reputacional i el cost social que pot implicar.

Canvis legislatius

Entre les modificacions legislatives que han impulsat una part dels avenços que han fet les empreses en aspectes de transparència i governança fiscal, en destaquen fonamentalment dues: el requeriment d'informació sobre activitat econòmica i de pagament d'impostos desglossada per país a les entitats financeres (informe "país per país") i el requisit que les empreses que cotitzen a la borsa comptin amb una estratègia fiscal aprovada pel màxim nivell executiu.

Informe "país per país" per al sector bancari

L'esclat de la crisi econòmica de 2007 va suposar una greu pèrdua de confiança en les entitats financeres. Davant les exigències que els bancs comencessin a retre comptes sobre les seves activitats i incorporessin millores considerables en termes de transparència, al 2013 el Parlament europeu va introduir una modificació en la directiva sobre requisits de capital per a la protecció dels accionistes (CRIV).³⁵

Aquesta Directiva es tradueix en l'anomenat "Informe bancari anual", a partir de l'exercici 2014, pel qual totes les entitats financeres han de presentar cada any informació sobre activitat econòmica i pagament d'impostos amb desglossament per país.³⁶ Aquest canvi legislatiu ajuda a explicar la millora en transparència per part de molts bancs.

Per a les entitats financeres és ja obligatori presentar informació sobre les activitats que duen a terme en aquells països on mantenen presència, així com que aquesta informació sigui públicament accessible. Aquesta Directiva europea ha estat transposada i convertida en legislacions nacionals per a cada país membre de la UE. A Espanya es recull en la Llei 10/2014, de 26 de juny, que estableix en l'article 87 que les entitats de crèdit han de publicar anualment, com a annex dels seus estats financers auditats, i remetre'l al Banc d'Espanya, l'anomenat "Informe bancari anual" que el farà públic en línia.³⁷

Aquesta mesura, anomenada informe país per país, i reclamada per organitzacions de la societat civil des de fa temps, suposa desagregar en particular els beneficis obtinguts i els impostos pagats per intentar aclarir si les entitats del sector financer estan pagant impostos allà on realitzen activitat econòmica real. Aquest informe ofereix, en base consolidada i amb detall per països, la informació següent:

- Denominació, naturalesa i ubicació geogràfica de l'activitat
- Volum de negoci
- Nombre d'empleats a temps complet
- Resultat brut abans d'impostos
- Impostos sobre el resultat
- Subvencions o ajuts públics rebuts

Font: Elaboració pròpia

Una altra iniciativa és la Llei de societats de capital, que entra en vigor al 2015. Des d'aquest mateix any, totes les empreses que cotitzen a la borsa han de comptar amb una estratègia fiscal aprovada pel Consell d'Administració. Això implica que el més alt nivell executiu de les empreses és qui ha de respondre per les actuacions i riscos de caràcter fiscal.³⁸ Però la legislació no obliga que aquesta informació sigui pública.

Avenços voluntaris, més enllà de l'obligatori

En el nostre informe anterior, "La il·lusió fiscal"³⁹, publicat el març de 2015, analitzàvem en profunditat els comportaments fiscals de les empreses de l'IB-EX35. En particular, es revisava el nivell de transparència fiscal de les empreses en base a 12 indicadors elaborats a partir de la informació disponible a les

memòries de sostenibilitat d'aquestes empreses referides a 2013. Un any més tard, la comparativa d'aquests indicadors reflecteix que s'ha produït un avenç, almenys pel que fa a la informació fiscal que fan pública. Les empreses que destaquen en la millora de la seva transparència fiscal són, en primer lloc Abengoa, seguida del BBVA, i després trobem Telefónica, Enagas, Caixa-bank, Bankinter o Santander.

1. Política i estratègia fiscal de l'empresa

Tot i no ser vinculant per llei, 12 empreses de l'IBEX-35 han decidit fer pública l'estratègia o política fiscal que regeix al seu grup d'empreses. En aquest esforç destaquen empreses com Iberdrola, Caixabank o BBVA.

A la pràctica, la política i estratègia fiscal d'una empresa ve a ser el marc de la seva política interna que regula el model d'estructura fiscal que l'empresa adopta. Recull el seu compromís amb les "bones pràctiques tributàries", el seu marc de presa de decisions i com s'integra dins dels objectius més generals del grup. I servirà de termòmetre per mesurar el compromís per incorporar una major responsabilitat fiscal.

Gràfic 5. Empreses que han fet pública la seva estratègia fiscal, 2015

EMPRESAS QUE INFORMAN DE FORMA PÚBLICA DE SUS ESTRATEGIAS FISCALES EN 2015		
ACCIONA	GAMESA	BANKIA
GRIFOLS	BBVA	IBERDROLA
CAIXABANK	RED ELÉCTRICA	ENAGAS
REPSOL YPF	ENDESA	TELEFÓNICA

Font: Informes de sostenibilitat de les empreses de l'IBEX35, 2015

2. Posicionament respecte a la presència en paradisos fiscals

BBVA, Endesa, Repsol, Iberdrola, Telefónica i Ferrovial reconeixen en les seves estratègies fiscals una "mala pràctica" comptar amb presència en paradisos fiscals per motius exclusius de planificació fiscal, i renuncia a la seva utilització per minimitzar artificialment la seva factura fiscal.

No obstant això, se ceneixen únicament al mer compliment de la legislació espanyola i la seva llista, que ja hem vist anteriorment, resulta incompleta i insuficient. En aquest sentit, destaca l'esforç d'Indra⁴⁰ per anar més enllà, i detallar la seva presència i activitat en altres territoris segons l'índex d'opacitat financera de la Tax Justice Network.⁴¹

3. Codi de bones pràctiques tributàries

24 de les 35 empreses de l'IBEX-35 han ratificat el Codi de Bones Pràctiques Tributàries⁴², un acord entre les empreses i l'Agència Tributària d'adhesió voluntària pel qual es comprometen a mantenir una relació cooperativa mitjançant un seguit d'accions de foment de la transparència i la seguretat jurídica en el compliment de les obligacions tributàries.⁴³

Encara que a priori és positiu que les empreses estableixin protocols de col·laboració amb les administracions tributàries, en tant que sembla denotar un compromís per evitar embarcar-se en pràctiques de planificació fiscal agressiva, el risc és que aquest acord es converteixi en un mecanisme per facilitar un tractament privilegiat a les grans empreses per part de l'administració tributària a canvi d'un nivell de transparència no molt exigent.

4. Desglossament d'impostos, activitat, beneficis i personal per país

Sens dubte, és en el sector bancari on s'ha produït un major avenç en la informació aportada, desglossant per país la seva activitat econòmica i pagament d'impostos com a resultat de canvis normatius (a la secció següent analitzarem la informació aportada per BBVA i Banco Santander, els dos majors bancs espanyols).

Sense arribar a presentar encara un "Informe país per país" complet, algunes empreses han optat per començar a ampliar la informació sobre el conjunt d'impostos pagats però no de manera desagregada ni sistemàtica. Moltes han optat per una metodologia (inspirada o basada en el *Total Tax Contribution* de PricewaterhouseCoopers) la finalitat de la qual és mostrar el total de la contribució fiscal de l'empresa en la majoria de territoris on opera, però sense aportar dades sobre la seva correlació respecte de l'activitat econòmica que realitza. Entre aquestes destaquen Repsol, Telefónica, Acciona, Endesa, Gas Natural, Iberdrola, Indra i Mediaset.

Un altre grup d'empreses, on destaquen Arcelor Mittal, Enagas, Gas Natural, Indra i Red Eléctrica, amplia el marc geogràfic a l'hora d'aportar informació sobre els impostos que paguen. I finalment, ArcelorMittal, DIA i Ferrovial aporten fins i tot dades sobre beneficis i exempcions fiscals.

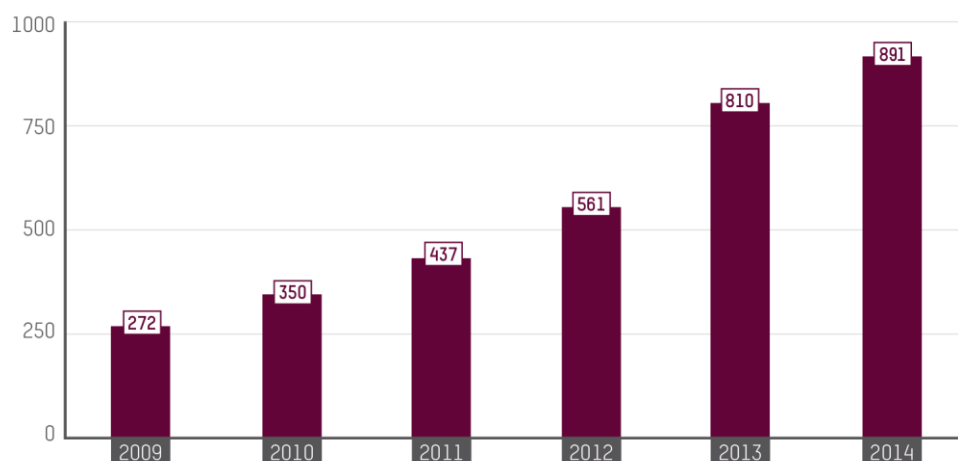
2.2 L'IBEX-35 A PARADISOS FISCALS

No obstant això, són suficients els avenços que s'han donat al llarg d'aquest últim exercici en transparència?

Encara està per veure en quina mesura aquesta nova ruta iniciada cap a la transparència i, en el millor dels casos, cap a la responsabilitat fiscal, es traduirà en unes pràctiques empresarials que posin fi als esquemes de planificació fiscal agressius, en una sortida efectiva dels paradisos fiscals, excepte quan la seva presència estigui directament vinculada amb la seva activitat principal, i a optar per la responsabilitat més enllà d'explotar les debilitats i disfuncions de les diferents legislacions nacionals.

La veritat és que l'ús dels paradisos fiscals és una pràctica molt generalitzada, potser un modus operandi per a les empreses de l'IBEX35. Totes aquestes empreses tenen ja presència en paradisos fiscals i, des de l'any 2009, s'han incrementat en un 240% el nombre de filials en aquests països.

Gràfic 6. Filials d'empreses de l'IBEX35 en paradisos fiscals

Font: elaboració pròpia a partir d'informació pública de les empreses

Totes les empreses de l'IBEX35 tenen presència en paradisos fiscals

Al 2014, el nombre de filials en paradisos fiscals va créixer un 10% fins a assolir un rècord de 891 filials davant de les 810 l'any anterior.

- L'empresa que més destaca en presència en paradisos fiscals i en obertura de noves filials en aquests territoris és, sens dubte, el Banco Santander, que representa una de cada quatre filials a paradisos fiscals del total de les empreses de l'IBEX35. Al tancament de 2014, mantenia 235 filials en diferents paradisos fiscals, gairebé la meitat

(112) a Delaware. Això suposa 53 més que al 2013, una filial més a la setmana⁴⁴ i un creixement entorn del 30%.

- **ACS** ocupa el segon lloc, amb 113 filials, sis menys que l'any anterior. Gairebé la meitat, 49, radicades també a Delaware.
- Segueixen Iberdrola, Abengoa i el BBVA, amb 69, 67 i 52 filials a paradisos fiscals, respectivament. De nou, destaca la presència d'aquestes empreses a Delaware.

Gràfic 7. Principals empreses de l'IBEX35 per filials en paradisos fiscals

		2014	2013	% INCREMENTO
TOTAL IBEX 35		891	810	10,0 %
POR EMPRESA	BANCO SANTANDER	235	182	29,1%
	ACS	113	119	-5,0%
	IBERDROLA	69	66	4,5%
	ABENGOA	67	63	6,3%
	BBVA	52	52	0%

Font: elaboració pròpia a partir d'informació pública de les empreses

Espanya, capital Delaware

Gràfic 8. Principals paradisos fiscals amb filials d'empreses de l'Ibex-35

		2014	2013	% INCREMENTO
TOTAL IBEX 35		891	810	10,0 %
POR TERRITORIO	DELAWARE	417	352	18,5%
	HOLANDA	131	122	7,4%
	IRLANDA	65	56	16,1%
	LUXEMBURGO	55	62	-11,3%
	ISLAS CAIMÁN	29	22	31,8%

Font: Elaboració pròpia a partir d'informació pública de les empreses

D'entre els diferents paradisos fiscals, el destí preferit de les empreses de l'IBEX35 continua sent l'estat de Delaware, als Estats Units, amb 417 filials, un 47% del total. En aquest estat, les empreses de l'IBEX van obrir 68 noves filials al 2014, cosa que representa un 80% del total d'increment de filials a aquestes jurisdiccions.

Un cop més, la gran majoria de filials constituïdes a Delaware se segueix concentrant en dues direccions:

- El 1209 Orange Street, Wilmington, New Castle, que no té més que una planta, però on hi ha domiciliades un total de 285.000 empreses, de les quals, 194 són filials d'empreses de l'IBEX35, entre les quals 45 pertanyen al grup del Banco Santander, 31 a Ferrovial o 29 a ACS.
- A tot just 15 minuts en cotxe, també hi ha l'edifici ubicat al 2711 Centreville Road, Suite 400, Wilmington, que alberga 125 filials d'empreses de l'IBEX, entre les quals, 44 d'Iberdrola i 23 del Banco Santander.

Però què té Delaware per ser tan "popular"? Delaware és atractiu no només als ulls de les grans empreses espanyoles. A Delaware, hi ha més empreses que habitants. Més de la meitat de les grans empreses nord-americanes de la llista Fortune 500 són també a Delaware. Mentre que molts, en els mitjans de comunicació, han posat en relleu les 19.000 societats domiciliades a la Uglend House de les Illes Caiman, això empetiteix en comparació amb les 285.000 empreses que s'enumeren en el modest edifici CT Corporation del 1209 d'Orange Street, Wilmington, més que en tot el País Basc.⁴⁵ Amb tot, aquest petit estat de poc més de 935.000 habitants, s'ha guanyat els seus galons a pols a la llista de paradisos fiscals. Els motius són diferents:

- Obert 24h: és un dels llocs del món on és més fàcil i ràpid constituir una societat, amb registres mercantils oberts les 24 hores. Hi ha centenars d'empreses que faciliten els tràmits en línia, sense necessitat de desplaçar-se. També compta amb tribunals altament especialitzats en dret corporatiu i àgils, especialment àgils en la defensa dels interessos dels representants legals de l'empresa. Alguns ho diran "competitivitat i seguretat jurídica". Costa de creure que no hi hagi alternatives. Però, és acceptable que la "competitivitat" d'una regió o un estat es basin en marcs legislatius que faciliten l'evasió i l'elusió fiscal? És el punt de partida d'una "carrera a la baixa", d'una espiral de competència negativa i deslleial en la qual els països intenten igualar-se en les pitjors pràctiques i el preu el paga la ciutadania.
- *Delaware loophole* o forat legislatiu: les empreses paguen zero impostos pels ingressos generats per la propietat intel·lectual, marques, patents i altres "intangibles" que es declari a Delaware. És una inversió passiva (no atrau la inversió real i, per tant, el coneixement) que genera una activitat molt lucrativa, però fiscalment injusta.
- Extraterritorialitat: s'aplica també una exempció total d'impostos per a empresa que no realitzi cap activitat als Estats Units.
- Des de Delaware, cap al món: els comptes bancaris, immobles i activitat de l'empresa no han de ser a Delaware, poden ser a qualsevol part del món.
- Empreses fantasma, quan l'opacitat és la llei: no és obligatori declarar ni registrar el nom dels propietaris reals de l'empresa als registres mercantils, sinó que es poden usar testaferros.⁴⁶ Un atractiu clar per ocultar activitats criminals o per complicar el rastreig dels actius que s'hi declaren.

2.3 LA BANCA ESPANYOLA EN PARADISOS FISCALS

"En els paradisos fiscals, els diners mai no dormen. S'inverteixen en els mercats financers internacionals."

Gabriel Zucman, 2016⁴⁷

Oxfam Intermón ha analitzat l'"Informe bancari anual" del BBVA i del Banco Santander publicat pel Banc d'Espanya amb les dades financeres i comptables de 2014, el primer any per al qual aquesta informació està disponible. Amb aquestes dades es pot entendre la naturalesa de les activitats que realitzen aquestes entitats a cada país, especialment en els considerats paradisos fiscals. Lamentablement, atès que aquest requeriment únicament exigeix el desglossament per territori de caràcter nacional, no arriba al detall de presentar la informació d'aquelles jurisdiccions de nivell més baix, que igualment es poden utilitzar per dur a terme pràctiques fiscals perjudicials, com és el cas de l'estat de Delaware, als EUA, on tantes empreses de l'IBEX mantenen filials.

Els dos únics bancs amb àmplia presència internacional són Banco Santander i BBVA, per la qual cosa únicament en aquests dos casos es pot realitzar una anàlisi de certa consistència.

La conclusió principal és que tots dos bancs trien ubicar en paradisos fiscals les seves activitats de major rendibilitat.

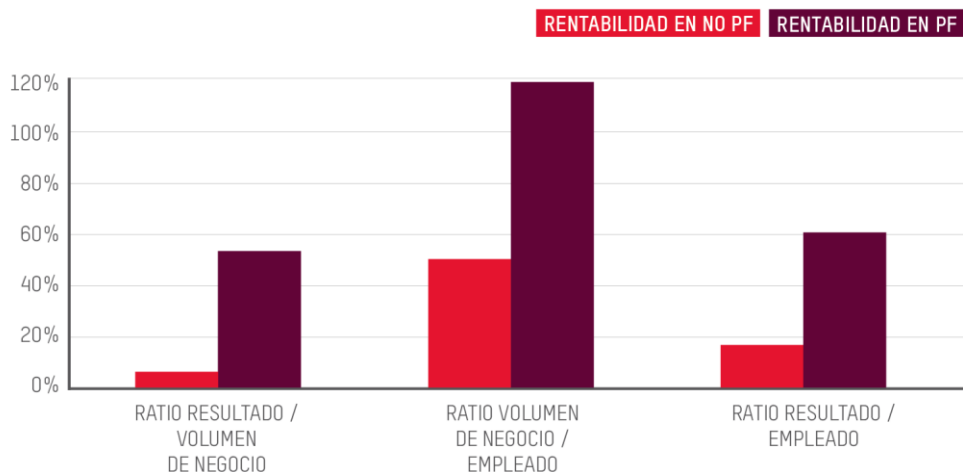
Prenent com a mesura de rendibilitat la relació entre el benefici i el volum de negoci:

- Les filials del Banco Santander a paradisos fiscals són 2,7 vegades més rendibles que l'activitat global del banc. Les filials a Holanda i Irlanda⁴⁸ encapçalen la llista de rendibilitat (fins a 2,8 vegades més rendibles que l'activitat global).
- En el cas del BBVA, les filials en paradisos fiscals són 4,45 vegades més rendibles que l'activitat global. El banc incorpora en un apartat "altres" les activitats desenvolupades, entre d'altres, a Holanda i Curaçao (ambdós considerats paradisos fiscals) i és 5,2 vegades més rendible que l'activitat global. A Irlanda és 5,6 vegades superior.

Si ens fixem en la productivitat / empleat, és a dir, els beneficis dividits entre el nombre d'empleats que es reporten a cada país:

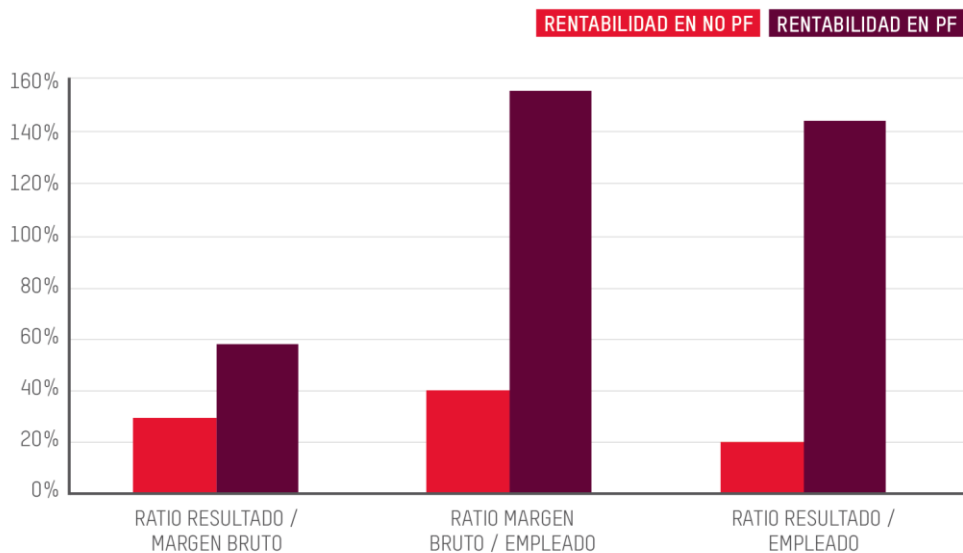
- La rendibilitat per empleat del Banco Santander en paradisos fiscals és 5,85 vegades la rendibilitat per empleat global del banc. A Holanda ho és 18 vegades, a les illes Bahames 14 vegades i a Irlanda 10 vegades.
- El BBVA, per la seva banda, presenta una rendibilitat per empleat en paradisos fiscals que és 29 vegades la rendibilitat per empleat global del banc. A Holanda i Curaçao és 98 vegades i a Irlanda 85 vegades.

Gràfic 9. Comparativa geogràfica de productivitat i rendibilitat de filials Banco Santander

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Informe bancari anual a la Memòria Banco Santander 2014

Gràfic 10. Comparativa geogràfica de productivitat i rendibilitat de filials BBVA

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Informe bancari anual a la Memòria BBVA 2014

L'informe anual també reflecteix un desajust entre el lloc on es generen els beneficis i els impostos que es paguen. Destaca el negoci del Banco Santander a Estats Units, el país que més beneficis li aporta (un 20% del total del grup, 3.727.000 d'euros) on, però, l'entitat declara un crèdit fiscal de 61 milions d'euros. El Banco Santander també declara que va obtenir 2.402.000 euros de resultat net de les seves filials a paradisos fiscals, la major part de les quals prové de les filials a Delaware (exactament 2.215.000 d'euros). Amb la informació disponible, és impossible afinar més l'anàlisi i es plantegen nous interrogants sobre el negoci del banc a Delaware. Encara queda per afinar aquest informe bancari anual, anant més enllà del més pur i estricte compliment legal.

Els bancs com a intermediaris i facilitadors de pràctiques d'elusió fiscal

Les entitats bancàries tenen a més el paper de facilitadors en el complex enramat de l'evasió i elusió fiscal. S'estan aixecant moltes evidències de com intervenen perquè els seus clients, especialment aquells amb alts patrimonis, s'aprofitin d'aquests territoris per no pagar impostos o pagar-ne el mínim.

Al 2013, Crèdit Suisse va haver de suportar una multa històrica de 2.800 milions de dòlars de les autoritats nord-americanes, per facilitar l'evasió fiscal dels seus residents. Va ser el primer banc en 20 anys que va ser declarat culpable d'aquest delictes i va pagar la multa més severa des de 2009. Encara que no és l'únic. Aquest mateix any, UBS, un altre banc suís, va acceptar pagar 780 milions de dòlars per infraccions similars, encara que sense reconèixer aquesta vegada la culpabilitat dels fets.⁴⁹

Els Papers de Panamà també han revelat com més de 500 bancs de tot el món, a través de la seva xarxa de filials, van col·laborar amb el despatx Mossack Fonseca des dels anys 90 per constituir societats *offshore* que van servir, en molts casos, perquè els seus clients canalitzessin part de la seva fortuna oculta al fisc. En el cas d'Espanya, aquesta filtració recent recull que el Banco Santander va mitjançar en la creació d'almenys 118 societats a Panamà i el BBVA en la creació de 19 societats per a alguns dels seus clients amb majors patrimonis.⁵⁰

La banca francesa als Papers de Panamà

A França, Oxfam i altres organitzacions aliades han analitzat la informació dels cinc bancs principals. Les evidències apunten que els bancs francesos declaren un terç del total dels seus beneficis en paradisos fiscals. Només a les Illes Caiman, sumen 16 filials i 45 milions d'euros en volum de negoci, però ni un sol empleat.

Entre els bancs analitzats, destaca la Société Générale, el major banc francès, que registra el doble de beneficis a Luxemburg que a França, tot i que l'economia luxemburguesa és 43 vegades menor. Société Générale també és un dels 10 majors bancs que apareixen als Papers de Panamà com a intermediaris per a la creació de companyies fantasma establertes en paradisos fiscals, amb més de 465 identificades.⁵¹

Font: "Following the money: French banks in Tax Havens" informe Oxfam, CCFD-Terre Solidaire i Secours Catholique-Càritas

2.3 CAP A LA RESPONSABILITAT FISCAL EMPRESARIAL: QUIN CAMÍ EMPRENDRE

No hi pot haver responsabilitat social sense responsabilitat fiscal. De fet, no pot ni ha de dissociar-se de la resta de polítiques corporatives, ni del conjunt d'impactes que l'empresa tingui en les societats en què opera. Estan profundament arrelades. Fins ara, però, la responsabilitat fiscal o el model de contribució de les empreses no havia generat sinó una atenció molt minoritària i els

únics avenços s'han produït en matèria de transparència i en el seu marc de governança.

La responsabilitat fiscal, però, no consisteix únicament en la transparència sobre les contribucions fiscals de l'empresa, tot i que n'és un component fonamental. Més aviat, la transparència ha de servir per mostrar el compromís efectiu de l'empresa amb la responsabilitat fiscal i com aquest compromís s'articula amb la resta de polítiques de l'empresa.

Però el més estricte compliment de la legalitat tampoc no és suficient. Aquest model de política fiscal i empresarial, amb una àmplia presència en paradisos fiscals, pot ser tècnicament legal, però èticament qüestionable. El compromís de les empreses amb un enfocament de responsabilitat fiscal suposaria un canvi cultural profund. El pagament d'impostos no pot ser vist només com un aspecte merament tècnic de reducció de la càrrega fiscal dins d'un enfocament de compliment amb la legalitat. L'aportació fiscal de les empreses s'ha d'entendre com una mesura de contribució al benestar comú i al desenvolupament en tots aquells països en què despleguen la seva activitat econòmica.

Per això, des d'Oxfam hem mantingut un diàleg obert i regular amb diverses de les empreses de l'IBEX35, preocupades per entendre la nostra visió dels impactes socials que les seves pràctiques fiscals generen, en particular, als països en desenvolupament.

Fruit d'aquestes reunions, bilaterals o en espais públics, es percep una major sensibilitat cap al concepte de la responsabilitat fiscal. No obstant això, mantenim encara algunes diferències substancials:

- **Legalitat o il·legalitat de l'activitat en paradisos fiscals.** És cert que la presència de les empreses de l'IBEX35 en paradisos fiscals no és de per si una activitat il·lícita. Es poden donar raons legítimes per aquesta presència, vinculades a activitats productives o comercials directament relacionades amb l'activitat principal de l'empresa. Algunes jurisdiccions poden també oferir un entorn més segur per a la inversió, des d'un punt de vista legal o financer. Però la veritat és que les estructures empresarials creades en aquestes jurisdiccions permeten aprofitar les disfuncions existents entre les diferents legislacions, aprofitar-se d'una legislació més laxa i utilitzar vehicles d'inversió que finalment es tradueixen en una "no-tributació" efectiva o en una reducció de la càrrega fiscal al mínim. Seguim defensant que, si la preocupació per un entorn segur és la seva prioritat, hi ha altres alternatives en què la seva elecció no es pugui confondre amb objectius de planificació fiscal.
- **Llista de paradisos fiscals.** La major part de les empreses argumenta que se ceneixen a la llista oficial en vigor a Espanya, el Reial decret de 1080/1991. Però, com ja hem indicat, la llista oficial s'ha anat buidant en base, únicament, a la signatura d'un conveni d'intercanvi d'informació. Com ha quedat palès amb l'operativa de Panamà, aquest criteri resulta insuficient i la nostra intenció és alertar sobre la utilització de territoris que, tot i no ser oficialment declarats com a paradisos fiscals, sí que operen a la pràctica com a tals. I Delaware n'és un.
- **La reputació davant del compromís.** La gran majoria d'empreses voldrien veure com reflectim un major reconeixement de l'esforç per comunicar les seves contribucions fiscals. El nostre objectiu final és aconseguir canvis legislatius i en les pràctiques de les empreses que es tradueixin en una contribució justa allà on desenvolupen la seva activitat econòmica real. I que, finalment, aquestes contribucions més justes redueixin la desigualtat. És cert que s'han produït avenços, i més

considerant el no-res més absolut d'on proveníem, però són passos molt lents i moltes vegades confusos, fruit de la pressió mediàtica o dels avenços normatius. Quants escàndols més són necessaris perquè això es converteixi en un canvi cultural totalment integrat en la política de l'empresa?

En qualsevol cas, agraïm totes les aportacions i contribucions. I destaquem, en particular, el diàleg proactiu, i no fruit d'algun escàndol, amb Telefónica, Repsol i BBVA, principalment. A més, s'han iniciat converses amb CaixaBank, Mapfre i Iberdrola.

Les organitzacions socials no han estat interlocutors tradicionals a les àrees fiscals de les empreses. Però aquest canvi d'actitud reflecteix una major predisposició cap a la responsabilitat fiscal. Esperem que, amb el temps i el diàleg, les diferències s'escurcin. Aquest no és sinó el punt de partida, encara queda molt de camí per fer abans d'arribar a una definició compartida de què és la responsabilitat fiscal i com mesurar-la. I en aquest camí, seguirem articulant el diàleg de forma estructurada amb especialistes, experts, empreses i inversors.

Un full de ruta cap a la responsabilitat fiscal: "Getting to good"

"Getting to good"⁵², publicat al novembre de 2015 per Oxfam, ActionAid i Christian Aid, és un document de debat que pretén servir de reflexió sobre per què i com les grans empreses es poden comprometre amb un enfocament de responsabilitat fiscal que vagi més enllà del mer compliment legal, de manera que jugui a favor tant de les mateixes empreses com dels països on operen.

Aquest treball pretén contribuir al debat de a què s'ha d'assemblar una empresa fiscalment responsable desgranant avenços que es poden posar en marxa de forma més immediata, així com altres canvis en pràctiques i comportaments a llarg termini, en els àmbits següents: pràctiques de planificació fiscal, transparència i presentació d'informació pública, relació amb administracions tributàries, gestió i governança de la funció fiscal, avaluació d'impacte de polítiques i pràctiques fiscals, activitats de lobby en assumptes tributaris i incentius fiscals dels quals l'empresa es beneficia.

La proposta suposa un full de ruta inicial per a qualsevol empresa que vulgui avançar cap a una major responsabilitat fiscal, i alguns passos clars que la companyia hauria de fer:

1. Ser radical i proactivament transparent en l'estructuració de negocis i operacions, en els diversos aspectes fiscals i en els processos de decisió sobre assumptes tributaris.
2. Avaluar i fer públics els impactes socials i econòmics, siguin positius o negatius, de decisions i pràctiques fiscals.
3. Dur a terme avenços progressius, mesurables i en diàleg amb els seus grups d'interès per millorar l'impacte dels seus comportaments fiscals en el desenvolupament sostenible i en els drets humans d'empleats, clients i ciutadans dels llocs on opera. La responsabilitat fiscal no pot donar-se sense la necessitat de retre comptes al conjunt de la ciutadania.

3 RESPONSABILITAT EN LA COMPRA PÚBLICA

"Els paradisos fiscals són un perill per a la societat."
Fons Monetari Internacional (FMI), 2011⁵³

La contractació pública representa aproximadament el 18,5% del PIB nacional⁵⁴ i s'ha convertit en un àmbit molt rellevant de l'activitat econòmica. Obres públiques, gestió de residus, materials per a hospitals, serveis de menjars en centres públics com residències o centres educatius; la llista és llarga i diversa.

Perquè una institució pública mostri el seu compromís de lluitar contra l'evasió i elusió fiscal, cal que no afavoreixi empreses poc responsables fiscalment. Amb fons públics no pot alimentar-se la roda de la irresponsabilitat fiscal, sinó una contractació pública fiscalment responsable.

La contractació pública en els ajuntaments de Madrid i Barcelona

Des d'Oxfam Intermón, hem analitzat el grau d'exposició a paradisos fiscals en la contractació pública executada per les dues principals municipalitats a Espanya, Madrid i Barcelona, fins al començament d'aquesta nova legislatura.

El resultat reflecteix un risc clar:

- Fins al 2013, el 45,5% de la contractació pública gestionada per l'Ajuntament de Madrid es va dirigir a empreses amb àmplia presència en paradisos fiscals sense estar directament vinculada o justificada per la seva activitat principal
- En el cas de l'Ajuntament de Barcelona, fins al 2015, és el 22,3%.

Cap de les dues municipalitats té incorporades línies directrius sobre contractació pública fiscalment responsable, encara que en ambdós consistoris està sent considerada en aquesta legislatura. La Comissió d'Economia de l'Ajuntament de Barcelona fins i tot va votar recentment per avançar en aquesta línia.⁵⁵

L'Ajuntament de Madrid va fer contractes amb empreses públiques entre 2010 i 2013 per un import total de 4.827.000 d'euros, segons les dades que té disponibles a la seva web de transparència.⁵⁶ Durant els últims anys, aquest ajuntament ha optat per l'adjudicació de macrocontractes que aglutinen diferents prestacions de serveis.⁵⁷ Així, gairebé la meitat de l'import total contractat en els anys per als quals hi ha informació disponible (entre 2010 i 2013) es va adjudicar a només set dels grups empresarials presents en l'IBEX 35, ja sigui a través de filials o d'unions temporals d'empreses (UTE). Considerant aquest grup d'empreses com a mostra de les principals contractistes, aquest Ajuntament, vam comprovar que totes elles, en conjunt, tenen 227 filials en paradisos fiscals.

Gràfic 11. Principals empreses contractistes de l'Ajuntament de Madrid, 2010-2013

PRINCIPALES CONTRATISTAS AYTO. DE MADRID	IMPORTES ADJUDICADOS 2010 – 2013	FILIALES EN PARAÍSO FISCALES
SACYR	796.697.035 €	3
FERROVIAL	485.566.119 €	40
FCC	408.894.555 €	13
OHL	180.004.896 €	8
ACS	196.557.380 €	113
ACCIONA	89.381.891 €	31
TELEFÓNICA	40.402.620 €	15
TOTAL PRINCIPALES PROVEEDORES	2.197.504.496 €	223
TOTAL CONTRATACIÓN AYTO. MADRID	4.827.000.000 €	
% CONTRATACIÓN VINCULADO A PARAÍSO FISCALES	45,5%	

Font: Portal de transparència de l'Ajuntament de Madrid

En contrast, la contractació de l'Ajuntament de Barcelona està molt més atomitzada i compta amb un nombre molt més gran de proveïdors, entre els quals també hi ha grans empreses estrangeres. El portal de l'Ajuntament barceloní aporta dades de contractació de 2012 a 2015 i, en aquests anys, deu de les principals empreses IBEX amb les quals va contractar l'Ajuntament van aconseguir el 22% del total de l'import contractat. Entre totes elles compten amb un total de 274 filials en paradisos fiscals.⁵⁸

Gràfic 12. Principals empreses contractistes de l'Ajuntament de Barcelona, 2012-2015

PRINCIPALES CONTRATISTAS AYTO. DE BARCELONA	IMPORTES ADJUDICADOS 2012 – 2015	FILIALES EN PARAÍSO FISCALES
FCC	114.512.188 €	13
ENDESA	72.018.555 €	2
ACS	24.355.537 €	113
BBVA	7.719.143 €	52
IBM	5.056.718 €	15
MICROSOFT	2.478.756 €	5
UNIÓN FENOSA	1.765.680 €	19
TELEFÓNICA	1.601.538 €	15
INDRA	1.393.110 €	1
HEWLETT PACKARD	1.187.190 €	25
TOTAL PRINCIPALES PROVEEDORES	232.088.414 €	260
TOTAL CONTRATACIÓN AYTO. BARCELONA	1.042.799.220 €	
% CONTRATACIÓN VINCULADO A PARAÍSO FISCALES	22,3%	

Font: Portal de transparència de l'Ajuntament de Barcelona

No obstant això, és possible que això no sigui més que la punta de l'iceberg. En aquesta anàlisi de principals contractistes dels ajuntaments de Madrid i Barcelona, únicament s'han destacat empreses espanyoles incloses en l'IBEX 35 i empreses nord-americanes dins de les 50 majors companyies nord-americanes, d'acord al rànking Forbes 2000, que són aquelles de les quals comptem amb dades actualitzades de presència en paradisos fiscals.⁵⁹ No vol dir que aquestes siguin les úniques empreses amb les quals tots dos ajuntaments contracten amb presència en paradisos fiscals. De la resta d'empreses contractistes no comptem amb la informació, ja sigui perquè no ofereixen informació pública o perquè l'anàlisi no està disponible.

La Caixa de Pandora: Contractació pública i serveis bàsics a través de paradisos fiscals

Un dels capítols fonamentals de la contractació pública el constitueixen els serveis de gestió de residus, que comprenen serveis de neteja, recollida d'escombraries, manteniment d'instal·lacions, etc., imprescindibles per poder garantir entorns saludables.

En la contractació per part dels diferents nivells de les administracions públiques dels serveis de gestió de residus, es pot comprovar que una gran majoria dels concursos s'adjudiquen a quatre grans empreses: CESPÀ, del grup Ferrovial (total contractat al 2014: 212.861.802 euros), Urbaser, pertanyent a ACS (182.006.698 euros), Valoriza, filial de Sacyr Vallehermoso (78.991.357 euros) i Foment de Construccions i Contractes -FCC (2.404.298 euros).⁶⁰

Des del 2010 aquests tres grups han contractat amb les administracions gairebé 6.000 milions d'euros. I, en canvi, tot i beneficiar-se de contractes públics d'importants tan suculets, aquestes grans empreses mantenen 169 filials en paradisos fiscals. Quant del benefici que obtenen per aquests contractes s'escomoteja cap a aquests territoris per eludir impostos?

Gràfic 13. Principals empreses contractistes de serveis de gestió de residus amb les administracions públiques 2010-2014

	2010 - 2014	2014	FILIALES EN PARAÍSO FISCALES DEL GRUPO
VALORIZA (SACYR)	2.896.103.732 €	78.991.357 €	3
CESPA (FERROVIAL)	1.935.626.573 €	212.861.802 €	40
FCC	615.766.568 €	2.404.298 €	13
URBASER (ACS)	440.182.068 €	182.006.689 €	113
TOTAL	5.887.678.941 €	476.266.160 €	166

Font: Elaboració pròpia basada en dades BOE recopilades per *El Confidencial*

Zones lliures de paradisos fiscals

Les administracions públiques tenen la responsabilitat de vetllar per l'exemplaritat dels comportaments fiscals de les empreses amb les quals contracten. Haurien d'impulsar que les empreses que concorren a concursos de contractació pública ho facin en condicions de justa competència. Atès que l'elusió fiscal a través de paradisos fiscals suposa un clar detriment de tots dos principis, resulta força justificat que s'incorporin criteris de responsabilitat fiscal dins de les polítiques de contractació públiques. Per això, des d'Oxfam Intermón, juntament amb altres organitzacions socials, proposem que en tots els nivells de govern les administracions públiques es declarin zones lliures de paradisos fiscals. Això implica, més enllà d'una declaració institucional, el compromís d'incloure en els seus reglaments o polítiques de contractació els criteris necessaris per diferenciar les empreses que concorren a les convocatòries de contractació segons el seu grau de responsabilitat fiscal.

D'aquesta manera, a l'hora de valorar una oferta, un dels aspectes que hauria de ser penalitzat en el sistema de puntuació hauria de ser la presència del grup empresarial en paradisos fiscals, de manera que es premiïn les empreses fiscalment responsables i aquelles que realitzen pràctiques fiscals perjudicials tinguin més difícil contractar amb les administracions públiques.

Els grans canvis comencen pel que és local. Per això, fem una crida a tots els governs municipals dels diferents ajuntaments del país perquè s'uneixin a aquesta iniciativa i es declarin Zona Lliure de Paradisos Fiscals.

Zones lliures de paradisos fiscals - prenent impuls

Al 2009 diverses organitzacions socials europees van llançar la campanya Tax Haven Free, que feia una crida a ciutats i governs locals perquè es posicionessin en contra de la utilització de paradisos fiscals.⁶¹ A França, ciutats importants, com Estrasburg i Grenoble, inclouen ja requeriments de transparència fiscal empresarial en les seves polítiques de contractació pública, i París, Bordeus i Lille estan en vies de sumar-s'hi. D'altra banda, a Finlàndia, l'Ajuntament de Hèlsinki està ja activant un projecte pilot mentre Copenhaguen està estudiant la possibilitat d'implantar una iniciativa similar.

Al Regne Unit hi ha una iniciativa anomenada Fair Tax Mark⁶² que convida les empreses a implementar una certificació de comportament fiscal responsable com a rendició de comptes a la ciutadania i per demostrar el seu compromís amb la responsabilitat fiscal de cara a la contractació amb les administracions.

I també a Espanya la iniciativa està prenent impuls. L'Ajuntament de Palma de Mallorca va ser el primer a aprovar, l'estiu de 2015, el seu Codi d'Ètica amb la prohibició de contractar amb empreses vinculades a paradisos fiscals.⁶³ A Catalunya, el Parlament va aprovar al juny de 2015 una moció per estudiar la possibilitat de prohibir la contractació pública amb empreses vinculades a paradisos fiscals.⁶⁴ I al 2016, nombrosos ajuntaments s'han començat a sumar a la iniciativa declarant zones lliures de paradisos fiscals i es comprometen a modificar les seves polítiques de contractació de manera que es penalitzin aquelles empreses vinculades a paradisos fiscals. Així ho han fet a Mataró, Sant Cugat del Vallès i Castelló, i la comissió d'economia de l'Ajuntament de Barcelona ha aprovat defensar aquesta proposta en el ple municipal.⁶⁵ L'Ajuntament de Madrid, per la seva banda, està treballant per incloure clàusules socials en les seves polítiques de contractació que, a més del preu, valorin les ofertes en base a consideracions de creació d'ocupació, impactes mediambientals, etc. Això suposa una oportunitat per incloure també criteris sobre la responsabilitat fiscal de les empreses que es presentin a les convocatòries de contractació del consistori madrileny.

4 RECOMANACIONS

Cada any, les grans empreses espanyoles aconsegueixen eludir considerables sumes en el pagament de l'impost de societats, gràcies a un sistema fiscal internacional ple d'incoherències i aprofitant-se d'avantatges fiscals indiscriminats que minen la progressivitat del nostre disseny tributari. Aquestes pràctiques redueixen la suficiència recaptatòria i impedeixen abordar una inversió en polítiques socials que eviti l'exclusió, la pobresa i la desigualtat extrema al nostre país.

Als països en desenvolupament, les fuites de recursos fiscals costen vides, abandonen centenars de milions de persones a la seva sort i suposen una barrera fonamental a l'hora d'abordar programes de desenvolupament sostenible. Els beneficis empresarials generats en aquests països surten injustament cap a paradisos fiscals, emparats per una xarxa de sofisticats entramats empresarials.

Davant d'aquesta realitat, vam comprovar que les empreses de l'IBEX35 comencen a entendre la necessitat de ser transparents sobre les seves pràctiques i comportaments fiscals de cara a la ciutadania, i en l'últim any s'han comprovat avenços en la comunicació que duen a terme sobre aquests aspectes. No obstant això, aquestes millores continuen obeint a una preocupació per l'impacte dels aspectes fiscals sobre la reputació del grup empresarial, i no tant a un compromís efectiu amb un enfocament de responsabilitat fiscal. Així ho demostra el fet que aquestes iniciatives no solen anar molt més enllà del compliment de la llei i, sobretot, que la presència que mantenen en paradisos fiscals continua augmentant i no es detecten indicis que la tendència es vagi a reorientar cap al fet que renunciïn a situar filials en aquests territoris.

Com es posicionen els partits polítics en la lluita contra els paradisos fiscals?

Gairebé tots els principals partits polítics del nostre país van incloure en els seus programes electorals per al 20D propostes per posar límit als paradisos fiscals i, a més, en els últims quatre mesos han impulsat o donat suport a propostes en la seva activitat parlamentària en la mateixa direcció. Així, PSOE, Podem, Ciutadans i Esquerra Unida han votat a favor de revisar la llista espanyola de paradisos fiscals per incloure-hi aquells països i jurisdiccions que no cooperin amb l'Agència Tributària per intentar desemmascarar casos d'abús fiscal. A més, aquests partits advoquen per intentar arribar a una definició objectiva per considerar un territori com a paradís fiscal, en base a criteris com l'opacitat financera i l'existència de règims que advoquen per la competència fiscal respecte a d'altres països. Així mateix, aposten per establir un sistema de sancions per a aquelles persones o empreses que utilitzen aquests territoris per eludir el pagament d'impostos. Ciutadans també s'apunta al paper que els bancs poden jugar en la facilitació de pràctiques fiscals abusives als seus clients, proposant un enduriment de les multes a aquelles entitats que cooperin en casos de frau. D'altra banda, el Partit Popular no ha adquirit compromís o proposta alguna sobre aquesta problemàtica, fins al moment.

Tots els partits polítics han d'incloure en els seus programes electorals, com una prioritat absoluta, la lluita contra l'evasió i elusió fiscal de les grans

empreses, i aconseguir així recuperar una major progressivitat en el nostre sistema tributari per garantir que totes les persones compten amb ingressos que els assegurin una vida digna i finançar les polítiques socials (sanitat, educació, protecció social i cooperació). El futur Govern ha de posar en marxa en els seus primers 100 dies una llei contra l'evasió fiscal i mesures per contribuir a aconseguir una reforma del sistema fiscal internacional.

1. Llei contra l'evasió fiscal

El proper Govern i els grups parlamentaris que conformin el Parlament resultant del proper procés electoral han d'impulsar una llei contra l'evasió fiscal en els primers 100 dies de legislatura.

Aquesta llei ha de tenir un impacte mesurable, i assegurar una plena transparència i rendició de comptes en els àmbits parlamentaris.

Objectius:

- Reduir a la meitat el nivell d'evasió i elusió fiscal de manera general i en particular de les grans empreses en el termini de 5 anys des que el nou Govern assumeixi les seves funcions.
- Eradicar l'ús abusiu dels paradisos fiscals.
- Aconseguir que s'elevi el tipus efectiu de les grans empreses fins apropar-lo al tipus nominal en vigor i superar la pressió fiscal efectiva suportada per les pimes.
- Aconseguir que les grans empreses espanyoles paguin la part justa que els correspon a Espanya i fora de les nostres fronteres, especialment en els països en desenvolupament en què operen.

Aquesta llei ha de:

1. **Revisar la definició de paradisos fiscals** i adoptar una nova definició en què, a més dels principis de manca de cooperació fiscal i la baixa o nul·la tributació, s'incloguin criteris referents als avantatges fiscals per als no residents i la manca de transparència sobre qui són els titulars reals de les empreses, comptes, trusts, etc.
2. **"Zones lliures de paradisos fiscals"**: Desenvolupar mecanismes per impedir que empreses radicades o que compten amb àmplia presència en paradisos fiscals, sense activitat econòmica que ho justifiqui, contractin amb els diferents nivells de l'administració pública, i s'afavoreixi aquelles empreses que presenten un major nivell de responsabilitat fiscal.
3. **Garantir la transparència i la rendició de comptes:**

- **Fer obligatori per a totes les grans empreses i amb caràcter públic l'informe financer país per país**, rebaixant el llindar dels 750 milions d'euros en facturació consolidada com a requisit per a la seva aplicació.
 - **Adoptar mecanismes per impedir abusos en els acords bilaterals tipus *TaxRulings* i suprimir les *patent box*.**
 - **Implantar un registre públic obligatori de titulars reals i últims de les empreses.**
4. **Analitzar, en el primer any d'entrada en vigor de la llei, l'impacte que tots els convenis de doble imposició i acords d'intercanvi d'informació fiscal tenen en països tercers i evitar que suposin un menyscapte en la capacitat recaptatòria que els correspon, en benefici d'inversions espanyoles. Això conduirà, a partir del segon any, a una valoració dels convenis negociats fins ara.**
 5. **Contenir un compromís d'avançar cap a l'harmonització de les bases fiscals consolidades a la UE.**
 6. **Suprimir la figura jurídica ETVE (empreses de tinença de valors estrangers) i tots els privilegis fiscals que comporta.**
 7. **Assegurar una dotació extraordinària en recursos econòmics i humans per a l'Agència Tributària**, almenys durant la propera legislatura, que garanteixi que compta amb el mandat i la capacitat per garantir el compliment d'aquests objectius, amb especial atenció a les grans bosses de frau i elusió comeses per grans empreses i grans fortunes.
 8. **Establir un mecanisme perquè, en el primer any d'aplicació, es llanci una revisió exhaustiva i rigorosa de tots els incentius, deduccions i exempcions fiscals**, per mantenir només aquells que es justifiquin per raons d'eficiència i d'impacte social.

2. Reforma del sistema fiscal internacional

A més, els grups parlamentaris s'han de comprometre a impulsar des d'Espanya i en tots els espais internacionals en què participem, una reforma del sistema fiscal internacional en profunditat que reequilibri també els interessos dels països en desenvolupament.

9. En el marc del G-20 i del procés BEPS liderat per l'OCDE.

Espanya ha d'impulsar que el G-20 consideri el procés BEPS tan sols com el primer pas en una reforma fiscal internacional més justa, reequilibrant els criteris tributaris per posar fi a les pràctiques d'enginyeria fiscal de les grans empreses i es tributi realment allà on es genera el valor.

10. Una nova arquitectura fiscal internacional. És el moment

d'impulsar la creació d'un cos intergovernamental en matèria fiscal, que reforci la cooperació internacional i la definició d'un sistema en què es reequilibrin els criteris fiscals per a tots els països.

ANNEX 1: GLOSSARI

Convenis de doble imposició: Es tracta d'acords bilaterals entre dos països que acorden contribuir a eliminar la possibilitat de pagar impostos dues vegades per les inversions internacionals que es duen a terme. Evitar la doble imposició és un objectiu sensat, però aquests acords poden tenir resultats que vagin més enllà del que es pretenia. Molts inversors s'aprofiten dels avantatges concedits a tercers països i canalitzen fons a través de països amb acords de doble imposició especialment favorables per eludir impostos. Els països en vies de desenvolupament sovint han signat acords de doble imposició que redueixen substancialment la seva capacitat d'incrementar els ingressos.

Acords d'intercanvi d'informació fiscal: Acords bilaterals entre dos països per mitjà dels quals les autoritats tributàries en els dos països acorden intercanviar informació sobre els actius d'individus i d'empreses dels seus respectius països.

Base imposable: El valor de la propietat, els actius i les activitats subjectes a impostos.

Beneficiari real i últim: Terme legal utilitzat per descriure algú que gaudeix de la propietat d'un actiu (per exemple, un compte bancari, un trust, una propietat), però l'actiu no és al seu nom, sinó registrat sota un altre de diferent.

Competència fiscal: Procés per mitjà del qual els països competeixen entre si per atreure inversions d'empreses, baixant els tipus impositius o proporcionant exempcions fiscals especials.

Desgravacions fiscals: És un tipus d'incentiu fiscal. Està relacionat amb la pràctica d'oferir a les empreses una reducció dels impostos que han de pagar.

Elusió fiscal: La pràctica d'intentar minimitzar els impostos que un paga utilitzant mètodes legals. L'elusió fiscal busca reduir el pagament d'impostos ajustant els comptes de manera que encaixin amb la llei escrita (encara que no necessàriament amb l'esperit de la llei). Com a resultat, l'elusió fiscal pot ser legal, però no està exempta de riscos per al contribuent. Si les autoritats tributàries la descobreixen, les estratègies d'elusió fiscal podrien provocar que, al contribuent, li sigui imposada una sanció. Per això, l'elusió fiscal implica acceptar cert nivell de risc quan es busca reduir el pagament d'impostos. El terme "elusió fiscal agressiva" descriu la forma més extrema d'aquesta pràctica, on el nivell de risc de sancions legals és significativament més alt.

Empresa filial: Una filial és una empresa parcial o completament propietat d'una altra companyia. Les empreses multinacionals generalment tenen un gran nombre d'empreses filials en diferents països. Si una societat matriu posseeix una filial estrangera, la societat matriu ha d'acatar les lleis del país on treballa la filial. Així mateix, la societat matriu incorpora els comptes financers de la filial en els seus comptes consolidats de l'empresa multinacional. Pel que fa a impostos, les filials són entitats legals diferenciades.

Empresa multinacional: Empresa que treballa en almenys algun altre país a

més del seu país d'origen. Aquestes empreses tenen oficines i/o fàbriques a diferents països i en ocasions disposen d'una oficina principal centralitzada on coordinen la gestió global.

Erosió de la base imposable i deslocalització de beneficis (BEPS): Aquest terme l'empra l'OCDE i altres per descriure l'enviament d'ingressos gravables des de països on els ingressos es van generar, habitualment, a països de baixa o nul·la tributació, el que resulta en l'"erosió" de la taxa imposable dels països afectats, i per això en redueix la recaptació tributària.

Evasió fiscal: Impagament o pagament insuficient, il·legal o fraudulent.

Evasió i elusió fiscal: Terme popular emprat pels activistes de la justícia fiscal i els mitjans de comunicació per descriure situacions on no està clar si els impostos s'eludeixen, s'evadeixen, o les dues coses. Posa de manifest el fet que moltes estratègies d'elusió fiscal són abusives encara que tècnicament legals.

Fluxos financers il·límits: Els moviments entre diversos països de fons que s'han adquirit, transferit o utilitzat il·legalment (o il·lícitament). Els orígens de fluxos transfronterers poden ser el suborn; el robatori per funcionaris del govern; el tràfic de drogues, armes i d'éssers humans; el contraban; l'evasió fiscal comercial; el preu indegut de mercat, o la manipulació preus de transferència.

Fuga de capitals: Aquest terme es refereix a empreses o individus que treuen grans quantitats de diners del país on s'han obtingut o que han creat d'alguna altra manera, en lloc d'invertir localment.

G20: El G-20 és una agrupació informal de països desenvolupats i països en vies de desenvolupament. El Grup dels Vint (G-20) ministres d'Economia i governadors dels bancs centrals es va establir el 1999 per reunir grans economies de països desenvolupats i en vies de desenvolupament per tractar temes clau de l'economia mundial. Donat el pes polític del G-20, les seves reunions resulten una oportunitat molt útil per reunir donants i agències multilaterals que donin suport a la mobilització de recursos domèstics i s'enfrontin a temes relacionats amb la lluita contra l'evasió i l'elusió fiscal.

Incentius fiscals: Desgravacions fiscals especials (és a dir, reduccions) que els governs ofereixen per fomentar la inversió, normalment estrangera, per part de les empreses.

Informe financer país per país: Un informe país per país requeriria que les empreses multinacionals proporcionessin un desglossament d'almenys els beneficis generats i els impostos que es paguen a cada país on tenen filials, inclosos els paradisos fiscals.

Intercanvi automàtic d'informació: Un sistema pel qual la informació rellevant sobre la riquesa i els ingressos d'un contribuent -persona o empresa- es passa automàticament del país en què es genera la renda al país de residència del contribuent. Com a resultat, l'autoritat fiscal del país de residència del contribuent pot comprovar l'historial d'impostos per assegurar-se que el contribuent ha informat amb precisió dels ingressos generats a

l'exterior.

Manipulació preus de transferència: Pràctica en la qual dues empreses, filials de la mateixa empresa multinacional, es compren i venen productes i serveis l'una a l'altra i s'inflen i desinflen els preus artificialment, de manera que gairebé tots els beneficis s'obtenen on els impostos són molt baixos o no existeixen.

Organització per a la Cooperació Econòmica i el Desenvolupament

(OCDE): Organització internacional amb seu a París i amb 34 països membres de mercat lliure i democràtic. La missió de l'OCDE és "promoure polítiques que millorin el benestar social i econòmic de les persones arreu del món". L'OCDE és un important influent en temes d'impostos.

Planificació fiscal: El disseny i la posada en pràctica d'estratègies, normalment assessorada o recomanada per comptables o advocats, per ajudar a un client a reduir, retardar o evitar els impostos. Aquesta pràctica és amb freqüència legal.

Preu de transferència: Basat en el principi de plena competència, és l'establiment de preus en transaccions de béns i serveis entre entitats relacionades basant-se en els preus que es cobren en transaccions similars entre entitats no relacionades.

Tributació progressiva: Aquella que grava més els que poden pagar més. Sovint s'aplica en forma d'impost sobre els ingressos. La tributació progressiva és aquella on el tipus impositiu puja a mesura que augmenten els ingressos, de manera que aquells que tenen més ingressos paguen una proporció més alta dels seus ingressos en impostos.

Tributació regressiva: La tributació regressiva, al contrari de la progressiva, és aquella on cadascú paga la mateixa quantitat d'impostos, independentment dels seus ingressos o de la seva capacitat per pagar, i resulta que els pobres paguen relativament més dels seus ingressos en impostos que aquells amb més capacitat per pagar.

ANNEX 2: PARADISOS FISCALS SEGONS L'OBSERVATORI DE RSC

TERRITORIOS	R. DECRETO 1080/91 ACTUALIZADO 2013	OCDE ACTUALIZADO 12/2012	TAX JUSTICE NETWORK ACTUALIZADO 2013	PARLAMENTO EUROPEO (2009)	COMISIÓN EUROPEA (2015)
ANDORRA			X	X	X
ANGUILLA	X		X	X	X
ANTIGUA Y BARBUDA	X		X	X	X
ARUBA			X	X	
BAHAMAS			X	X	X
BAHRÉIN	X		X	X	
BARBADOS			X	X	X
BELIZE			X	X	X
BERMUDAS	X		X	X	X
BRUNEI	X		X	X	X
CHIPRE	X		X		
CURAZAO			X		
DJIBUTI				X	
DOMINICA	X		X	X	
DUBAI			X		
EEUU DELAWARE			X	X	
EMIRATOS ÁRABES UNIDOS				X	
FILIPINAS			X	X	
GIBRALTAR	X		X		
GRANADA	X		X		X
GUAM				X	
GUERNESEY	X		X	X	X
HONG KONG			X	X	X
IRLANDA			X		
ISLA DE MAN	X		X	X	
ISLAS CAYMAN	X		X	X	X
ISLAS COOK	X		X	X	X
ISLAS FIJI	X			X	
ISLAS MALVINAS	X				
IS. MARIANAS DEL NORTE	X			X	
ISLAS MARSHALL			X	X	X
ISLAS SALOMON	X			X	
ISLAS TURKS Y CAICOS	X		X	X	
IS. VÍRGENES AMERICANAS	X		X	X	
IS. VÍRGENES BRITÁNICAS	X		X	X	X
JERSEY	X		X	X	
JORDANIA	X				

TERRITORIOS	R. DECRETO 1080/91 ACTUALIZADO 2013	OCDE ACTUALIZADO 12/2012	TAX JUSTICE NETWORK ACTUALIZADO 2013	PARLAMENTO EUROPEO (2009)	COMISIÓN EUROPEA (2015)
KIRIBATI				X	
LABUAN			X	X	
LÍBANO	X		X	X	
LIBERIA	X		X		X
LIECHTENSTEIN	X		X	X	X
LUXEMBURGO			X		
MACAO	X		X	X	
MADEIRA			X		
MALDIVAS			X	X	X
MALTA			X		
MAURICIO	X		X	X	X
MICRONESIA				X	
MÓNACO	X		X	X	X
MONTSERRAT	X		X	X	X
NAURU	X	X	X	X	X
NIUE		X		X	X
OMÁN	X				
PAÍSES BAJOS (HOLANDA)			X		
PALAOS				X	
PANAMÁ			X	X	
POLINESIA FRANCESA				X	
PUERTO RICO				X	
SAMOA			X	X	
SAN CRISTOBAL					X
SAN KITTS Y NEVIS			X	X	
SAN MARINO			X	X	
S. VICENTE Y GRANADINAS	X		X	X	X
SANTA LUCÍA	X		X	X	
SEYCHELLES	X		X	X	X
SINGAPUR			X	X	
SUDÁFRICA			X	X	
SUIZA			X	X	
TONGA				X	
TUVALU				X	
URUGUAY			X	X	
VANUATU	X		X		X

ANNEX 3: METODOLOGIA

1. Mostra d'empreses

Per avaluar el comportament fiscal de les empreses de l'IBEX35, Oxfam Intermón ha analitzat els comptes anuals i les memòries de sostenibilitat publicades per aquestes empreses sobre els exercicis de 2014, per la qual cosa les empreses analitzades són les que conformaven la llista de l'IBEX 35 en aquest exercici. Hem optat per analitzar les empreses de l'IBEX-35 ja que, a l'estar obligades a reportar informació, es pressuposa certa homogeneïtat en la mostra que ens permeti extreure conclusions i recomanacions. Es tracta de les principals empreses espanyoles per capitalització borsària i volum de facturació. Per la seva àmplia presència internacional, en la majoria dels casos són també les empreses que poden estar més exposades a les pràctiques de planificació fiscal internacional.

EMPRESAS ANALIZADAS EN 2014		
ABENGOA	BOLSAS Y MERCADOS	INDITEX
ABERTIS	CAIXABANK	INDRA
ACCCIONA	DIA	JAZZTEL
ACS	ENAGÁS	MAPFRE
AMADEUS	ENDESA	MEDIASET
ARCELOR MITTAL	FCC	OHL
BANCO POPULAR	FERROVIAL	RED ELÉCTRICA
BANCO SABADELL	GAMESA	REPSOL YPF
BANCO SANTANDER	GAS NATURAL	SACYR VALLEHERMOSO
BANKIA	GRIFOLS	TÉCNICAS REUNIDAS
BANKINTER	IAG IBERIA	TELEFÓNICA
BBVA	IBERDROLA	

2. Metodologia del càlcul de filials en paradisos fiscals

Per al càlcul de filials en paradisos fiscals s'analitza l'Annex de societats dependents dels comptes anuals, complementada amb els comptes que es dipositen a la CNMV, que solen ser més complets, i s'aplica el criteri d'incloure només societats no operatives, o bé realitzen operacions, però no ho fan en el territori considerat paradís fiscal. També s'inclouen centres de compres, i a més es busca informació sobre societats en paradisos fiscals sobre les quals la descripció de l'activitat no és clara, i si no consten indicis que sigui una empresa operativa també s'inclou en el càlcul.

Un dels territoris on es fa una investigació més exhaustiva és l'estat de Delaware, dels EUA, i les societats que s'hi identifiquen. Es porta a terme una comprovació en fonts oficials de totes les societats en què s'indica que el seu domicili social és a Estats Units. En molts casos s'informa en els comptes anuals de societats als EUA en estats que no són Delaware, però en comprovar fonts oficials es comprova que aquesta mateixa societat està domiciliada a Delaware com a matriu, amb la mateixa denominació social, mentre que les societats en els altres estats són filials de la de Delaware.

Definició de paradís fiscal

Els paradisos fiscals són jurisdiccions o territoris que han adoptat intencionadament marcs fiscals i legals que permeten als no-residents (persones físiques o jurídiques) reduir al mínim l'import d'impostos que han de pagar on realitzen una activitat econòmica substancial.

Encara que molts d'aquests territoris tendeixen a especialitzar-se en el tipus d'avantatges que ofereixen, la majoria, en general, compleixen diversos dels criteris següents:

- Concedeixen avantatges fiscals únicament a persones físiques o jurídiques no-residents, sense necessitat que desenvolupin activitat econòmica substancial.
- Proporcionen un nivell de tributació efectiva significativament més baix per a les persones físiques o jurídiques, que arriba a ser fins i tot nul.
- Adopten lleis o pràctiques administratives que impedeixen l'intercanvi automàtic d'informació amb fins fiscals amb altres governs.
- S'adopten disposicions legislatives, jurídiques o administratives que permeten la no-divulgació de l'estructura corporativa d'entitats legals (incloent fideïcomisos, organitzacions benèfiques, fundacions, etc.) o la propietat de béns o drets.

Criteri per considerar una filial en un paradís fiscal

A més d'identificar si alguna de les empreses que conformen el grup empresarial està domiciliada en algun d'aquests territoris, es valora la descripció de l'activitat que s'acompanyi, per, d'aquesta manera, intentar discriminar entre:

- Empreses que realitzen activitats operatives en aquests països i territoris (botigues, aparcaments, fàbriques, operacions d'extracció, comercialització, producció, etc.)
- Empreses que tenen un mer caràcter instrumental i financer, i la ubicació geogràfica no té relació amb el tipus d'operacions que realitzen (societats de cartera, financeres, tinença d'accions, banca, serveis financers, instrumental financera, reassegurances, gestora de fons d'inversió, emissió de participacions preferents de capital). També s'inclouen en aquest grup les societats la descripció d'activitat de les quals és operativa, però referida a operacions en tercers països, per exemple: empresa de gestió d'autopistes de Toronto, domiciliada a Holanda; compravenda de fuel domiciliada a

Delaware; exploració i producció d'hidrocarburs de l'Equador domiciliada a Illes Caiman; central de compres tèxtils domiciliada a Suïssa.

En alguns casos, es tracta de justificar la presència de societats en un territori considerat paradís fiscal basant-se altres característiques avantatjoses que aquest territori ofereix diferents a les fiscals, com pot ser la facilitat i celeritat per tramitar l'obertura de societats, o un sistema de jurisprudència mercantil molt desenvolupat. Delaware és un bon exemple d'això. Tanmateix, aquesta circumstància no afecta el criteri que aquest tipus de filials computin com a radicades en paradisos fiscals, a causa que persisteix el risc que s'estiguin aprofitant igualment altres avantatges que aquestes jurisdiccions ofereixen, més constitutives de la consideració de paradís fiscal, com és l'opacitat i els avantatges fiscals. Com a alternativa davant aquesta necessitat que s'addueix per justificar la presència en aquest territori, es proposa optar per una altra jurisdicció que pugui oferir facilitats similars, però sense els avantatges fiscals i d'opacitat.

D'altra banda, per la mateixa naturalesa del negoci bancari, és difícil diferenciar si l'existència de societats en països i territoris considerats paradisos fiscals es deu a facilitar serveis bancaris als residents d'aquests territoris, o estratègies d'elusió fiscal pròpies o dels seus clients estrangers. Per això, i donada l'absència d'informació detallada sobre les activitats que desenvolupen aquestes societats, s'inclouen totes les societats del grup amb domicili social a països i territoris considerats paradisos fiscals.

3. Metodologia de l'anàlisi de la informació per país de les entitats financeres

En el capítol dedicat a l'anàlisi de la informació presentada pels bancs amb desglossament per país, sobre la base del requeriment legal contingut en l'article 87 de la Llei 10/2014, es prenen les dades que aporten les entitats en l'annex de les seves memòries de l'any 2014 amb què recull aquesta informació, anomenada Informe Bancari Anual, així com la llista de filials del grup empresarial. Atès que únicament dues entitats compten amb presència internacional prou àmplia com per poder manejar comparatives amb un mínim grau de consistència, l'anàlisi se centra exclusivament en els dos majors bancs espanyols: Banco Santander i BBVA.

Els càlculs que s'inclouen sobre rendibilitat per país o àrea geogràfica, en ambdós casos s'utilitzen dos indicadors: rendibilitat com a relació entre resultats i volum de negoci (marge brut en el cas de BBVA, atès que és la dada que aporten) i com a relació entre resultat i nombre d'empleats. La comparativa entre àrees geogràfiques s'ha obtingut dividint l'indicador de rendibilitat entre les regions comparades.

Finalment, i en paràgraf a part, s'inclouen dades del resultat net aportat per les filials del Banco Santander en diferents jurisdiccions. Aquestes dades han estat extretes de la llista de filials inclosa en la memòria del banc de 2014 i s'obtenen sumant les dades per país o en els territoris considerats com anteriorment s'ha definit que el mateix llistat de filials aporta a l'apartat de resultat net de cada filial.

4. Metodologia de l'anàlisi de contractació municipal

Les dades per a l'anàlisi de principals contractistes dels Ajuntaments de Madrid i Barcelona estan extretes dels portals de transparència de tots dos ajuntaments. L'Ajuntament de Madrid facilita dades dels 20 principals contractistes per import de contractació i nombre de contractes entre els anys 2010 i 2013. En el cas de l'Ajuntament de Barcelona, s'aporten les dades de tots els contractes entre els anys 2012 i 2015.

A partir d'aquesta informació, s'han extret les dades d'empreses contractistes que són filials de grups empresarials de l'Ibex-35 per poder creuar amb les dades de l'anàlisi de presència en paradisos fiscals inclosos en aquest informe. Atès que també comptem amb una anàlisi similar d'empreses nord-americanes duta a terme per OxfamAmerica, s'han destacat igualment les empreses contractistes que pertanyen a grups empresarials nord-americans de què disposem de les dades per poder complementar la informació i incidir en l'existència d'empreses estrangeres proveïdores de les administracions i que presenten la mateixa casuística.

Aquesta anàlisi no pretén afirmar en cap cas que les empreses que hi són destacades són les úniques amb les quals contracten els ajuntaments de Madrid i Barcelona vinculades a paradisos fiscals. De la resta d'empreses contractistes no comptem amb les dades, ja sigui perquè no ofereixen informació pública o no en tenim disponible l'anàlisi. Aquesta anàlisi no pretén assenyalar les empreses que s'hi destaquen més que amb un ànim exemplificador de pràctiques que repercuteixen en les contractacions de les administracions públiques.

ANNEX 4: LLISTAT DE FILIALS ESPANYOLES EN PARADISOS FISCALS

2014 PAÍSES	Nº EMPRESAS POR PAÍS																																				
		ABENGOA	ABERTIS	ACCIONA	ACS	AMADEUS	ARCELORMITTAL	BANKIA	BANKINTER	BBVA	BANCO POPULAR	BANCO SABADELL	BME	CAIXABANK	DIA	ENAGAS	ENDESA	FCC	FERROVIAL	GAMESA	GAS NATURAL FENOSA	GRIFOLS	IAG IBERIA	IBERDROLA	INDITEX	INDRA	JAZZTEL	MAPFRE	MEDIASET	OHL	REC	REPSOL	SACYR	SANTANDER	TÉCNICAS REUNIDAS	TELEFÓNICA	
ANDORRA	5										4							1																			
ANGUILLA	0																																				
ANTIGUA Y BARBUDA	0																																				
ARUBA	0																																				
BAHAMAS	9										1													1											7		
BAHRÉIN	0																																				
BARBADOS	1																						1														
BELIZE	0																																				
BERMUDAS	8			1		2																	3								1				1		
BRUNEI	0																																				
CHIPRE	4						2												1			1															
CURAZAO	2								2																												
DJIBUTI	0																																				
DOMINICA	0																																				
DUBAI	2												1											1													
EEUU DELAWARE	412	36	7	23	49	6	7		34									5	32	12	1	10	1	56	1	1	1		3	1			15		112		
EMIRATOS ÁRABES UNIDOS	12	3			2		1											1												5							
FILIPINAS	1				1																																
GIBRALTAR	3			1	1																												1				
GRANADA	0																																				
GUAM	0																																				
GUERNESEY	6																		1												1				4		
HONG KONG	27	1		1	13		1			1	1	1		1								1	1		2			1							2		
IRLANDA	65					1			1	2									1	1	1	2	1	1	3	2							2	46		2	
ISLA DE MAN	5						1																1	1											2		
ISLAS CAYMAN	23			3			1		3	1	1										5			1	1						3			5			
ISLAS COOK	0																																				
ISLAS FIJI	0																																				
ISLAS MALVINAS	0																																				
ISLAS MARIANAS DEL NORTE	0																																				
ISLAS MARSHALL	0																																				
ISLAS SALOMON	0																																				
ISLAS TURCAS Y CAICOS	0																																				
ISLAS VÍRGENES AMERICANAS	0																																				
ISLAS VÍRGENES BRITÁNICAS	1																						1														
JERSEY	12																				1		5												6		
JORDANIA	0																																				
KIRIBATI	0																																				
LABUAN	0																																				
LÍBANO	0																																				
LIBERIA	1						1																														
LIECHTENSTEIN	0																																				
LUXEMBURGO	54	5			9		12		2	1		1	1								1		1				2		2	1	2		11		3		
MACAO	0																																				
MADEIRA	0																																				
MALDIVAS	0																																				
MALTA	0																																				
MAURICIO	7				6																															1	
MICRONESIA	0																																				
MÓNACO	0																																				
MONTSERRAT	0																																				
NAURU	0																																				
NIUE	0																																				
OMÁN	1																														1						
PAÍSES BAJOS (HOLANDA)	131	8	3	3	9	2	4	6		2		5				1	2	6	6		7		2	1	12		1				1	28		13		9	
PALAU	0																																				
PANAMÁ	12	1		1			1														3		1				2							1	1	1	

2014 PAÍSES																																				
Nº EMPRESAS POR PAÍS		ABENGOA	ABERTIS	ACCIONA	ACS	AMADEUS	ARCELORMITTAL	BANKIA	BANKINTER	BBVA	BANCO POPULAR	BANCO SABADELL	BME	CAIXABANK	DIA	ENAGAS	ENDESA	FCC	FERROVIAL	GAMESA	GAS NATURAL FENOSA	GRIFOLS	IAG IBERIA	IBERDROLA	INDITEX	INDRA	JAZZTEL	MAPFRE	MEDIASET	OHL	REC	REPSOL	SACYR	SANTANDER	TÉCNICAS REUNIDAS	TELEFÓNICA
POLINESIA FRANCESA	0																																			
PUERTO RICO	12	1																					1				2							8		
SAMOA	0																																			
SAN CRISTOBAL	0																																			
SAN KITTS Y NEVIS	0																																			
SAN MARINO	0																																			
SAN VICENTE Y GRANADINAS	0																																			
SANTA LUCÍA	0																																			
SEYCHELLES	0																																			
SINGAPUR	16	2		11										1						1											1					
SUDÁFRICA	9			5		1																	2	1												
SUIZA	25	5	2	1		4			1						1	1								1	3					1			5			
TONGA	0																																			
TUVALU	0																																			
URUGUAY	25	5		2	1				4																		2							11		
VANUATU	0																																			
Nº SOCIEDADES/ EMPRESA	891	67	10	31	113	10	37	7	3	50	2	13	1	3	1	2	2	13	40	15	19	13	19	69	20	1	1	12	1	9	2	51	3	235	1	15

NOTES

¹<http://www.emergingmarkets.org/Article/3550548/Developing-countries-lose-1tr-a-year-from-tax-avoidance.html>

²Citat a https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/cr-even-it-up-extreme-inequality-291014-en.pdf Font original: Index de Opacitat Financera, TJN. <http://www.financialsecrecyindex.com/PDF/BritishVirginIslands.pdf>

³ Segons dades de l'Enquesta Coordinada d'Inversió de Cartera "Coordinated Portfolio Investment Survey (CPIS)", FMI i Indicadors de Desenvolupament Mundial, Banc Mundial.

⁴ Discurs en el Fòrum Econòmic de Davos. gener 2016 http://www.weforum.org/events/world-economic-forum-annual-meeting-2016/sessions/special-session?utm_content=buffer52dbe&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer

⁵ Oliver Wendell Holmes, Jutge del Tribunal Suprem dels Estats Units 1841-1935

⁶ Oxfam, gener 2016. *Una economia al servei de l'1%*.

⁷ <http://www.gestha.es/index.php?seccion=actualidad&num=430>

⁸ Oxfam. 2016. *Una economia al servei de l'1%*. Dades per a Espanya. <https://oxfamintermon.s3.amazonaws.com/sites/default/files/documentos/files/economia-para-minoria-anexo-espana.pdf>

⁹ Simpler, fairer, possible. <http://www.economist.com/news/leaders/21581738-imperfect-proposal-could-still-improve-americas-awful-tax-code-back-it-mr-president-simpler>

¹⁰ Base de dades inversió mundial en cartera CPIS, FMI i estadístiques Banc Mundial

¹¹ Tots poden ser consultats a www.icij.org

¹² Citat a https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/cr-even-it-up-extreme-inequality-291014-en.pdf Font original: Index de Opacitat Financera, TJN. <http://www.financialsecrecyindex.com/PDF/BritishVirginIslands.pdf>

¹³ Segons dades de l'Enquesta Coordinada d'Inversió de Cartera "Coordinated Portfolio Investment Survey (CPIS)", FMI i Indicadors de Desenvolupament Mundial, Banc Mundial.

¹⁴ Segons dades de l'Enquesta Coordinada d'Inversió de Cartera "Coordinated Portfolio Investment Survey (CPIS)", FMI i Indicadors de Desenvolupament Mundial, Banc Mundial.

¹⁵ 10 minuts calculant 261 dies laborables a l'any i 8 hores al dia de jornada laboral.

¹⁶ OECD, Harmful Tax Competition. 1998 <http://www.oecd.org/tax/transparency/44430243.pdf>

¹⁷ <http://www.investinspain.org/invest/es/por-que-espana/entorno-empresarial-competitivo/index.html>

¹⁸ Base de dades DataInVex Estadístiques d'Inversió Estrangera a Espanya. Ministeri d'Economia i Competitivitat: <http://datainvex.comercio.es/>

¹⁹ <http://www.economia3.com/2016/04/20/71939-presente-y-futuro-en-el-regimen-de-las-etve/>

²⁰ Article 21 de la Llei 27/2014, de 27 de novembre, de l'impost de societats

²¹ http://economia.elpais.com/economia/2016/02/05/actualidad/1454698817_399710.html

²² Base de dades DataInVex Estadístiques d'Inversió Estrangera a Espanya. Ministeri d'Economia i Competitivitat: <http://datainvex.comercio.es>

²³ http://www.nytimes.com/2012/07/01/business/how-delaware-thrives-as-a-corporate-tax-haven.html?_r=0

²⁴ [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Total_tax_revenue_by_country_1995-2014_\(%25_of_GDP\).png](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Total_tax_revenue_by_country_1995-2014_(%25_of_GDP).png)

²⁵ Dades de recaptació tributària 2015. Presentació pressupostos generals de l'Estat 2016 <http://www.minhap.gob.es/Documentacion/Publico/GabineteMinistro/Notas%20Prensa/2015/S.E.%20PRESUPUESTOS%20Y%20GASTOS/04-08-15%20Presentaci%C3%B3n%20PGE%202016.pdf>

²⁶ Dades extrapolades de la contribució de les grans empreses al total de la quota líquida de l'impost de societats 2013, quadre 3.6 pàgina 45 de l'Informe de Recaptació Tributària 2014 http://www.agenciatributaria.es/static_files/AEAT/Estudios/Estadisticas/Informes_Estadisticos/Informes_Anuales_de_Recaudacion_Tributaria/Ejercicio_2014/IART_14.pdf

²⁷ De fet, el PIB d'Espanya va créixer un 1% al 2014 respecte a 2013, mentre els beneficis empresarials van créixer un 0,4%. Font: INE, dades comptabilitat nacional d'Espanya on consten dades de PIB i beneficis empresarials 2014 <http://www.ine.es/jaxi/menu.do?type=pcaxis&path=%2Ft35%2Fp008&file=inebase&L=0>

²⁸ Informes de recaptació de l'AEAT diversos anys (fins a 2014): http://www.agenciatributaria.es/AEAT.internet/datosabierto/catalogo/hacienda/Informes_anuales_de_Recaudacion_Tributaria.shtml

Per dades 2015 i 2016, estimació de recaptació en pressupostos generals de l'Estat: <http://www.minhap.gob.es/Documentacion/Publico/GabineteMinistro/Notas%20Prensa/2015/S.E.%20PRESUPUESTOS%20Y%20GASTOS/04-08-15%20Presentaci%C3%B3n%20PGE%202016.pdf>

²⁹ El 2015, la comunitat internacional no va finançar 3.871,5 milions d'euros. En el cas d'Espanya, va deixar d'aportar 116.700.000 d'euros (va aportar només 68.400.000 d'euros dels 185,1, que era la quota que li corresponia). Per a 2016, a Espanya li correspon una contribució de 194.300.000 d'euros.

³⁰ <http://www.gestha.es/index.php?seccion=actualidad&num=430>

³¹ http://www.iese.edu/es/files/Bar%C3%B3metro%20con%20cambios%20lucia%20final%20FINAL%20de%20VERDAD_tcm5-

117187.pdf

³²Oxfam. 2016. *Una economia al servei de l'1%*. Dades per a Espanya.

<https://oxfamintermon.s3.amazonaws.com/sites/default/files/documentos/files/economia-para-minoria-anexo-espana.pdf>

³³Una investigació d'Oxfam publicada al gener de 2016 revelava que 198 de les 200 empreses més grans del món tenien presència en paradisos fiscals: *Una economia al servei de l'1%*.

<https://oxfamintermon.s3.amazonaws.com/sites/default/files/documentos/files/economia-para-minoria-informe.pdf>

³⁴Oxfam America. Broken at the top, abril

2016 https://www.oxfamamerica.org/static/media/files/Broken_at_the_Top_FINAL_EMBARGOED_4.12.2016.pdf

El PIB d'Espanya al 2015 és de 1,04 bilions d'euros www.ine.es

³⁵ Article 89 de la IV Directiva 2013/36 / EU de requeriments de capital: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0036&from=EN>

³⁶Informe país per país per a entitats financeres: anomenat informe bancari anual: Article 89 de la IV Directiva 2013/36 / EU de Requeriments de Capital: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0036&from=a>, que s'ha traslladat a Espanya a l'article 87 de la Llei 10/2014, de 26 de juny, d'ordenació, supervisió i solvència d'entitats de crèdit (<https://www.boe.es/BOE/dies/2014/06/27/pdfs/BOE-A-2014-6726.pdf>). Tots els informes dels bancs consten publicats a la web del Banc d'Espanya (<http://www.bde.es/app/sif/es/>)

³⁷<http://www.bde.es/app/sif/es/>

³⁸article 41 de la Llei de societats de capital per a la millora del govern corporatiu,

(http://economia.elpais.com/economia/2014/05/26/actualidad/1401123296_370819.html, <https://www.boe.es/boe/dias/2014/12/04/pdfs/BOE-A-2014-12589.pdf>).

³⁹Oxfam. Març 2015. *La il·lusió fiscal*. <http://www.oxfamintermon.org/es/documentos/05/03/15/ilusion-fiscal>

⁴⁰Indra, Informe Anual Integrat, 2014, pàg. 54.

⁴¹ Índex d'Opacitat Financera, crea un rànquing per classificar les diferents jurisdiccions en funció de la seva opacitat i el pes de la seva activitat financera *offshore* <http://www.financialsecrecyindex.com/> Elaborat per Tax Justice Network, coalició internacional que desenvolupa un treball de recerca i incidència centrada en els impactes negatius de l'evasió i elusió fiscal i els paradisos fiscals. <http://www.taxjustice.net/>

⁴²http://www.agenciatributaria.es/AEAT.internet/Inicio/_Segmentos/_Empresas_y_profesionales/Foro_Grandes_Empresas/Codigo_de_Buenas_Practicas_Tributarias/Adhesiones_al_Codigo_de_Buenas_Practicas_Tributarias.shtml

⁴³http://www.agenciatributaria.es/AEAT.internet/Inicio/_Segmentos/_Empresas_y_profesionales/Foro_Grandes_Empresas/Codigo_de_Buenas_Practicas_Tributarias/Codigo_de_Buenas_Practicas_Tributarias.shtml

La informació sobre el Codi de Bones pràctiques tributàries pot trobar-se en la informació facilitada per l'AEAT. Les empreses de l'Ibex que no s'han adherit a maig de 2016 són: Arcelor Mittal, Banc Sabadell, DIA, Enagas, Gamesa, Grifols, IAG Iberia, Indra, Jazztel, Mediaset i Tècniques Reunides.

⁴⁴ En realitat, al 2014 el banc va obrir 73 noves filials a paradisos fiscals i va tancar-ne 20, de manera que el seu ritme d'obertura és fins i tot major i més productiu. És molt probable que la creació i tancament d'aquestes filials estiguin vinculades a emissions de deute i bons. Per cada emissió es constitueix una societat que es tanca en concloure l'emissió. L'opció de fer aquestes emissions des de paradisos fiscals en lloc de llançar-les des d'Espanya pot respondre a una combinació de legislacions més laxes i un tractament fiscal més avantatjós.

⁴⁵http://www.nytimes.com/2012/07/01/business/how-delaware-thrives-as-a-corporate-tax-haven.html?pagewanted=all&_r=0

⁴⁶<http://politicsofpoverty.oxfamamerica.org/2016/04/how-the-world-really-works/>

⁴⁷ <https://www.jacobinmag.com/2016/05/panama-papers-capital-mobility-controls/>

⁴⁸ Tot i no haver-hi un consens universal sobre la definició de què és un paradís fiscal, Irlanda compta amb una legislació que fa que el país sigui sovint utilitzat per a pràctiques d'evasió i elusió fiscal per grans empreses. D'una banda, compta amb un dels tipus nominals en l'impost de societats més baixos de la UE (12.5%), avantatges fiscals molt significatius per als ingressos generats per patents, marques, R + D i altres intangibles, a més d'un tractament molt avantatjós per a les societats holding. WALLACE B., (2014), *Why Ireland? Tax considerations. Guide to company taxation in Ireland*. Disponible from http://bynewallace.com/uploadedFiles/Services/Service_List/Why%20Ireland%20-%20Guide%20French.pdf?n=2332 and PriceWaterhouseCoopers, (2014), *Why Ireland?* <http://download.pwc.com/ie/pubs/2015-pwc-ireland-why-ireland-french.pdf>.

La seva legislació facilita l'establiment de SPV (Special Purpose Vehicles), entitats que faciliten pràctiques molt lucratives per als bancs. Section 110 of the Taxes consolidation Act is the cornerstone establishing the regulatory and tax regime facilitating Special Purpose Vehicles and securitization. See GODFREY B., KILLEEN N. and Moloney K., (2015), "Data Gaps and Shadow Banking: Profiling Special Purpose Vehicles 'Activities in Ireland'", Central Bank, Quarterly Bulletin 03. Disponible from <https://www.centralbank.ie/publications/Documents/Data%20Gaps%20and%20Shadow%20Banking%20Profiling%20Special%20Purpose%20Vehicles%20Activities%20in%20Ireland.pdf>

Irlanda ha introduït alguns canvis legislatius per frenar l'evasió i elusió fiscal com una calendarització per acabar amb l'esquema anomenat "doble irlandès", o la publicació d'un estudi d'impacte de les seves pràctiques fiscals en països en desenvolupament.

⁴⁹ <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/02/18/AR2009021802541.html>

⁵⁰ http://www.elconfidencial.com/economia/papeles-panama/2016-04-05/panama-papers-mossack-fonseca-santander-bbva-sabadell-clientes-cuentas_1178459/

⁵¹ <https://panamapapers.icij.org/graphs/>

⁵² <https://www.oxfam.org/en/research/getting-good-towards-responsible-corporate-tax-behavior>

⁵³ Fondo Monetario Internacional (FMI), Bankers on the Beach. 2011 <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2011/06/Gonzalez.htm>

⁵⁴<http://www.obcp.es/>

⁵⁵<http://www.europapress.es/catalunya/noticia-barcelona-trabajara-evitar-contratar-empresas-usen-paraisos-fiscales-20160419225238.html>

⁵⁶Anàlisi dels 20 principals contractes de l'Ajuntament de Madrid entre els anys 2010 i 2013, tal com els facilita el Portal de Transparència de l'Ajuntament <http://www.madrid.es/portales/munimadrid/es/Inicio/El-Ayuntamiento/Transparencia/Economia-presupuestos-y-estadistica/Transparencia-en-contratacion/Principales-contratistas-del-Ayuntamiento-de-Madrid?vgnextfmt=default&vgnextoid=1b582f726f0da310VgnVCM1000000b205a0aRCRD&vgnnextchannel=2a2a039010511510VgnVCM2000000c205a0aRCRD>

⁵⁷http://www.eldiario.es/politica/empresas-repartieron-adjudicaciones-Ayuntamiento-Madrid_0_416459264.html

⁵⁸Anàlisi dels 50 principals contractes de l'Ajuntament de Barcelona entre els anys 2012 i 2015, facilita el Portal de Transparència de l'Ajuntament <http://ajuntament.barcelona.cat/transparencia/es/gestion-economica-y-administrativa>

⁵⁹http://www.oxfamamerica.org/static/media/files/Broken_at_the_Top_FINAL_EMBARGOED_4.12.2016.pdf

⁶⁰http://www.elconfidencial.com/espana/2015-02-14/el-gran-mercado-de-la-contratacion-publica-del-cartel-de-la-basura_710723/ dades provinents del BOE

⁶¹ <http://taxhavenfree.org/call-for-tax-haven-free-cities-and-local-governments-2/>

⁶² <http://www.fairtaxmark.net/>

⁶³ http://www.arabalears.cat/balears/Codi-Etic-acordat-PSIB-MES_0_1368463393.html

⁶⁴Moció 223 / X del Parlament de Catalunya, sobre els externalitzacions, els subcontrats i els privatitzacions dels serveis públics <http://www.parlament.cat/getdocie/10014675>

⁶⁵<http://www.europapress.es/catalunya/noticia-barcelona-trabajara-evitar-contratar-empresas-usen-paraisos-fiscales-20160419225238.html>

© Oxfam Intermón maig 2016

Aquest document ha estat coordinat i escrit per Miguel Alba i Susana Ruiz. Oxfam Intermón agraeix a Sustentia per les investigacions realitzades per aquest informe. Els autors agraeixen la col·laboració i comentaris d'Iñigo Macías, Lara Contreras, María Villanueva, Ricardo Magán, Jose María Vera, Carolina Gasca i Rodrigo Barahona en la seva elaboració. Forma part d'una sèrie de documents dirigits a contribuir al debat públic sobre polítiques humanitàries i de desenvolupament.

Per a més informació sobre els temes tractats en aquest document, si us plau poseu-vos en contacte amb msambade@oxfamintermon.org

Aquesta publicació està subjecta a copyright però el text pot ser utilitzat lliurement per a la incidència política i campanyes, així com en l'àmbit de l'educació i de la investigació, sempre que s'indiqui la font de forma completa. El titular dels drets d'autor sol·licita que qualsevol ús de la seva obra li sigui comunicat amb l'objecte d'avaluar-ne l'impacte. La reproducció del text en altres circumstàncies, o el seu ús en altres publicacions, així com en traduccions o adaptacions, es pot fer després d'haver obtingut permís i pot requerir el pagament d'una taxa. Ha de posar-se en contacte amb msambade@oxfamintermon.org

La informació en aquesta publicació és correcta en el moment de enviar-se a impremta.

OXFAM

Oxfam és una confederació internacional de 17 organitzacions que treballen juntes en més de 90 països, com a part d'un moviment global a favor del canvi, per construir un futur lliure de la injustícia que suposa la pobresa:

Oxfam Alemanya (www.oxfam.de)
Oxfam Austràlia (www.oxfam.org.au)
Oxfam-en-Bèlgica (www.oxfamsol.be)
Oxfam Canadà (www.oxfam.ca)
Oxfam França (www.oxfamfrance.org)
Oxfam GB (www.oxfam.org.uk)
Oxfam Hong Kong (www.oxfam.org.hk)
Oxfam Índia (www.oxfamindia.org)
Oxfam Intermón (www.oxfamintermon.org)
Oxfam Irlanda (www.oxfamireland.org)
Oxfam Itàlia (www.oxfamitalia.org)
Oxfam Japó (www.oxfam.jp)
Oxfam Mèxic (www.oxfamexico.org)
Oxfam Novib (www.oxfamnovib.nl)
Oxfam Nova Zelanda (www.oxfam.org.nz)
Oxfam Quebec (www.oxfam.qc.ca)

Per a més informació, escriviu a qualsevol de les organitzacions o aneu a www.oxfam.org
Correu electrònic: advocacy@oxfaminternational.org
www.oxfamintermon.org

www.oxfamintermon.org

La presente publicación ha sido elaborada con la asistencia de la Unión Europea.
El contenido de la misma es responsabilidad exclusiva de Oxfam Intermón, y en ningún caso debe considerarse que refleja los puntos de vista de la Unión Europea.

